

Fuakava Motu'á

Tohi Fakahinohino Ako 'a e Mēmipa 'o e Kalasí

Talamu'akí

Ko e tohi fakahinohino ko 'ení 'oku fakatefito 'ata'atā pē ia 'i he ngaahi akonaki 'i he Fuakava Motu'á. 'Oku kau foki heni mo e tohi 'a Mōsese mo 'Ēpalahamé, 'a ia ko e kongā kinaua 'o e Mata'itofe Mahu'ingá. 'I hono fakataha'í 'a e ngaahi tohí ni, 'oku nau lava ke 'omai 'a e ngaahi fakamatala felāve'í mo e fengāue'aki 'a e 'Otuá pea mo hono kakaí mei he taimi 'o e Fakataha Lahi 'i he Langí 'o a'u ki he ngaahi ta'u ki mu'a sí'í pea toki 'alo'í 'a e Fakamo'uí. 'Oku 'omai 'e he ngaahi fakamatalá ni ha ngaahi fa'ifa'itaki'anga mālohi 'aupito 'o e tuí pea mo e talangofuá. 'Oku nau to e 'omai foki mo e ngaahi nunu'a 'o e sítu'a mei he 'Otuá, talangata'a mo e fakafetau kiate Iá. Ko e ngaahi kikite 'i he ngaahi tohí ni 'oku hoko ia ko e fakamo'oni ki he 'alo'í 'o hotau Fakamo'ui ko hotau Fakaleléí, hā'ele 'anga ua maí pea mo e nofo tu'í.

'Oku fokotu'u atu 'e he tohi fakahinohinó ni ha ngaahi laukonga ke fai fakauike, ngaahi fehu'í 'e lava ke tau ako mei ai 'i he'etau mo'uí, pea mo ha ngaahi fakamatala fakafolofola 'oku tānaki atu ke to e fakalahi ho'o 'iló,

pea 'oku to e fakataumu'a foki 'a e tohí ni ke faka'aonga'í ki he ngaahi fiema'u ko 'ení:

- a. *Ako fakatāutaha 'o e folofolá.* Ko e ngaahi fehu'í 'oku 'omai fakataha mo e laukongá 'e tokoni ia kiate koe ke ke 'ilo'í 'e tokoni 'a e ngaahi akonaki 'a e kau palōfita 'i he Fuakava Motu'á ke ke talangofua ki he ngaahi akonaki 'a Kalaisí.
- e. *Ako fakafāмили 'o e folofolá.* 'E hoko 'a e tohi fakahinohinó ni ko ha me'a ngāue mahu'inga ki he ngaahi lēsoni 'o e efiāfi fakafāmilí pea mo ha to e ngaahi fealēlea'aki fakafāмили kehe pē.
- f. *Teuteu ki he ngaahi fealēlea'aki fakakalasi.* 'I ho'o ako 'a e ngaahi laukongá pea mo fakakaukau ki he ngaahi fehu'í, 'e lava ke ke mateuteu ai ke fakahoko ha ngaahi tokoni 'e 'aonga ki he kalasi Tokāteline 'o e Ongongoleléí.

Kapau 'e tatakí koe 'e he Laumālié 'i he lolotonga ho'o akó, te ke lava 'o fakamo'oni fakataha mo Siope, "He 'oku ou 'ilo 'oku mo'uí 'a hoku Huhu'í, pea 'e tu'u ia 'i māmani 'i he 'aho fakamuí" (Siope 19:25).

"Ko 'Eku Ngāué 'Eni mo Hoku Nāunaú"

Mōsese 1

Ako 'a e ngaahi folofola ko 'ení:

- a. Mōsese 1:1. Ne mamata 'a Mōsese ki he 'Otuá ko e mata ki he mata peá ne fakatau folofola kiate ia. Na'e 'ilo 'e Mōsese ko e foha ia 'o e 'Otuá pea 'i he tatau 'o e 'Alo pē Taha 'o e Tamaí ne fakatupú.
- e. Mōsese 1:12–23. Na'e 'ahi'ahi'í 'e Sētane 'a Mōsese; na'e kapusi ia 'e Mōsese.

- f. Mōsese 1:24–39 Na'e to e hā 'a e 'Otuá kia Mōsese mo ako'í ki he ngāué mo hono nāunaú.
- Ko e hā 'a e me'a na'e 'ilo 'e Mōsese fekau'aki mo e 'Otuá 'oku fakamatala ki ai 'a e Mōsese 1:1–7? Ko e hā 'a e me'a na'e 'ilo 'e Mōsese kau kiate iá? Ko e hā ha faikehekehe 'e hoko ki he'etau mo'uí 'i he'etau 'ilo ko e fānau kitautolu 'a e 'Otuá pea na'e fakatupu 'i he tatau 'o hono 'Aló?

- Na'e anga fēfē hono ma'u 'e Mōsese 'a e mālohi ke ne matu'uaki 'a e ngaahi 'ahi'ahi 'a Sētāné? (Vakai, Mōsese 1:18, 20–21.) Na'e lava fēfē 'e Mōsese 'o kapusi 'a Sētāné? 'E lava nai 'e he'etau lotú 'o fakamālohia kitautolu ke tau ikuna'i 'a e 'ahi'ahi? Ko e hā mo ha toe me'a te tau lava 'o fai ke ma'u ai ha ivi mālohi pehe ni?
- Neongo na'e fakatupu 'e he 'Otuá ha ngaahi māmani lahi pea mo ha kakai 'oku ta'e fa'alaua kiate

kitautolu, ka na'á ne fakamahino kia Mōsese 'oku ne 'afio'i kinautolu kátoa (Mōsese 1:35). Ko e hā ho'o ongo ki hono 'afio'i koe 'e he Tamai Hēvaní mo Sīsū Kalaisi pea mo 'ena 'alo'ofa kiate koé?

- Ko e hā hono mahu'inga kiate kitautolu 'a e ngāue mo e nāunau 'o e 'Otuá? Ko e hā ha ngaahi founga pau te tau lava 'o tokoni ai ki he ngāue lahi ko 'ení?

“Na'e Fili Koe 'i he Te'eki Ai ke Fanau'i Koé” ‘Ēpalahame 3; Mōsese 4:1–4

2

Ako 'a e ngaahi folofola ko 'ení:

- ‘Ēpalahame 3:11–12, 22–23; Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 138:53–57. Na'e fakatau folofola 'a 'Ēpalahame ki he 'Eiki ko e mata ki he mata peá ne 'ilo ai na'e tokolahi 'a e ngaahi laumālie lahi mo faka'eieiki na'e 'osi fakanofa kinautolu 'i he maama fakalaumālié ki ha ngaahi misiona 'i he māmani (‘Ēpalahame 3:11–12, 22–23). Na'e to e lahi ange 'a e 'ilo 'a Palesiteni Siosefa F. Sāmita ki he ngaahi laumālie lahi mo faka'eieiki ko 'ení 'i ha vīsona ki he 'a'ahi 'a e Fakamo'uí ki he maama fakalaumālié ki mu'a peá ne toki Toetu'ú (T&F 138:53–57).
- ‘Ēpalahame 3:24–28; Mōsese 4:1–4. 'Oku hā 'i he vīsona 'a 'Ēpalahame mo Mōsesé na'e fili 'a Sīsū Kalaisi 'i he Fakataha Lahi 'i he Langí ko hotau Fakamo'ui pea ne tau fili ke muimui ki ai. Na'e to e fakahā foki kia kinaua ko Lusifā (Sētane) mo e ngaahi laumālie na'e muimui ki aí na'e kapusi kinautolu mei he langí.
- Ko hai na'e mamata ki ai 'a Palesiteni Siosefa F. Sāmita 'i he'ene vīsona ki

he maama fakalaumālié? (Vakai, T&F 138:53). Ko e hā 'a e me'a na'e fakanofa ke fai 'e he kakai ko 'ení na'e 'osi fili ki mu'a? (Vakai, T&F 138:55–56.)

- Na'e 'ikai ngata pē 'i hono tomu'a uiui'i 'o e kau palōfitá, ka na'e toe uiui'i 'e he 'Otuá “mo ha ní'hi kehe tokolahi” ke nau langa hono pule'angá 'i ha ngaahi founga kehekehe. Ko e hā nai ho uiui'i? (Vakai, T&F 138:56.)
- Ko hai 'a e ongo laumālie na'á na pole ke na hoko ko hotau Fakamo'uí, 'i he Fakataha Lahi 'i he Langí? (Vakai, ‘Ēpalahame 3:27; Mōsese 4:1–2.) Ko e hā 'a e faikehekehe 'o 'ena polé? Ko e hā na'e fili ai 'e he Tamai Hēvaní 'a Sīsū Kalaisi ke hoko ko hotau Huhu'i? (Vakai, Mōsese 4:2–3.)

Laukonga makehé: 'Īsaia 14:12–15; Fakahā 12:7–9; 'Alamā 13:3–5; Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 29:36–39; pea mo e toenga 'o e tohi 'a 'Ēpalahame Vahe 3 pea mo e Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 138.

Ko e Fakatupú

Mōsese 1:27–42; 2–3

3

Ako 'a e ngaahi folofola ko 'ení:

- a. Mōsese 1:27–42. Na'e mata me'a-hā-mai 'a Mōsese ki he ngaahi fakatupu 'a e 'Otuá pea na'e fekau'í ia ke ne tohi 'o fakamatala'í 'a e Fakatupu 'o e māmaní.
  - e. Mōsese 2:1–25; 3:1–14. Na'e 'ilo'í 'e Mōsese ko e 'Otuá ko e Tupu'anga ia 'o e me'a kotoa pē.
  - f. Mōsese 2:26–31; 3:7, 15–25. Na'e 'ilo'í 'e Mōsese na'e ngaohi 'a e tangatá mo e fefiné 'i he tatau 'o e 'Otuá.
- Ko e hā na'e fakahā 'e he 'Otuá 'o

fekau'aki mo e taumu'a 'o 'ene fakatupú? (Mōsese 1:39; 'Ēpalahame 3:24–25; vakai foki, 1 Nifai 17:36.)

- Ko e fē 'i he ngaahi fakatupu 'a e 'Otuá 'okú ke faka'ofa'ofa'ia taha aí? Ko e hā 'a e monū'ia 'oku tau ma'u 'i he'etau fakatokanga'í 'a e faka'ofa'ofa 'o e fakatupú 'i he 'aho takitaha?
- 'Oku hoko fēfē 'a e ngaahi fakatupú ko ha fakamo'oni ki he 'Otuá? (Vakai, Mōsese 6:63; 'Alamā 30:44.)

Laukonga makehé: 'Ēpalahame 4–5; Sēnesi 1–2

“He Ko e Me'a 'i He'eku Faiangahalá Kuo Faka'ā ai Hoku Matá”

Mōsese 4; 5:1–15; 6:48–62

4

Ako 'a e ngaahi folofola ko 'ení:

- a. Mōsese 4; 5:10–11; 6:48–49, 55–56. Na'e ha'u 'a Sētane ki he Ngoue ko 'Ītení 'o feinga ke ne kākaa'í 'a 'Ivi mo 'Ātama ke na kai 'a e fua 'o e 'akau 'o e 'ilo 'o e lelei mo e koví (4:5–12). Hili 'ena hingá, na'e kapusi leva 'a 'Ātama mo 'Ivi mei he ngoué (4:13–31). Na'e toki fiefia ki mui 'a 'Ātama mo 'Ivi 'i he ngaahi tāpuaki 'o e Hingá (5:10–11). Na'e ako'í 'e 'Īnoke 'a e ngaahi me'a na'e hoko 'i he Hingá (6:48–49, 55–56).
- e. Mōsese 5:14–15; 6:50–54, 57–62. Tu'unga 'i he fakalelei 'a Sīsū Kalaisí, kuo tau hao ai mei he mate fakamatelié 'o fou 'i he toetu'ú, pea 'e lava pē ke tau hao mei he mate fakalaumālié 'o tu'unga 'i he'etau tuí, fakatomalá, papitaisó, ma'u 'o e Laumālie Mā'oni'oni pea mo e talangofua ki he ngaahi fekaú.

f. Mōsese 5:1–9, 12. Ko e kamata mo'ui 'a 'Ātama mo 'Ivi 'i he mo'ui fakamatelié. Na'á na ako'í 'ena fānaú ki he ngaahi mo'oni 'o e ongoongoleléi (5:1–4, 12). Na'e fai 'e 'Ātama ha ngaahi feilaulau 'a ia ko hono tatau ia 'o e feilaulau 'o e 'Alo pē Tahá (5:5–9).

- Ko e hā ha ngaahi me'a na'e hoko tu'unga 'i he hingá 'a 'Ātama mo 'Ivi-ngaahi me'a 'oku hoko kiate kitautolú? (Vakai, Mōsese 4:22–29; 5:10–11; 6:48–49, 55–56; 2 Nifai 2:22–23; 9:6; Sēnesi 3:16–23.)
- 'I he taimi 'oku ako'í ai kitautolu 'e he kau palōfitá ki he Hingá 'a 'Ātama mo 'Ivi, 'oku nau fa'a ako'í ai kitautolu ki he fakalelei 'a Sīsū Kalaisí (Mōsese 5:10–15; 6:48–62; 2 Nifai 9:6–10). Ko e hā 'oku mahu'inga ai ke tau ako ki he Fakaleléi fakataha mo e Hingá?

- Ko e hā ‘a e taumu‘a ‘o e feilaulau na’e fai ‘e ‘Ātamá? (Vakai, Mōsese 5:7–9.) Ko e hā ‘a e me‘a tatau ‘okú ne toutou fakamanatu mai kiате kিতautolú?

Laukonga makehé: Sēnesi 2–3; 1 Kolinitō 15:20–22; 2 Nīfai 2:5–30; 9:3–10; Hilamani 14:15–18; Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 19:15–19; 29:34–44; Ngaahi Tefito ‘o e Tui 1:2

“Kapau Te ke Fai Lelei ‘e Tali Koe”

Mōsese 5–7

5

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘eni:

- a. Mōsese 5:16–41. Na’e ‘ofa lahi hake ‘a Keini kia Sētane ‘i he ‘Otuá, pea na’á ne talangofua kia Sētane ke ne fai ha feilaulau ki he ‘Eikí (5:16–19). Na’e ‘ikai tali ‘e he ‘Eikí ‘a e feilaulau ‘a Keini pea na’á ne folofola kia Keini ke fakatomala (5:20–25). Na’e fuakava ‘a Keini mo Sētane pea ne fakapoongi ‘a ‘Ēpeli (5:26–33). Na’e fakamala‘ia‘i ‘e he ‘Eikí ‘a Keini pea tāpuni‘i ai ‘a Keini mei he ‘ao ‘o e ‘Eikí. (5:34–41).
- e. Mōsese 6:26–63. Ko ‘Īnoké ko e mokopuna fā ia ‘o ‘Ātama pea na’e ui ‘e he ‘Eikí ke ne malanga‘i ‘a e fakatomalá (6:26–36). Na’e talangofua ‘a ‘Īnoke ki he fekau ‘a e ‘Eikí (6:37–63).
- f. Mōsese 7:13, 17–21, 23–47, 68–69. Na’e fu‘u lahi fau e tui ‘a ‘Īnoké pea hola ai ‘a e ngaahi mo‘ungá, liliu mo e ngaahi vaitafé mei honau ngaahi tafe‘angá, pea ilifia mo e ngaahi pule‘anga kotoa pē (7:13, 17). Na’e

tangi ‘a e ‘Eikí mo ‘Īnoke ‘i he fai angahala ‘a e kakai ‘o māmaní (7:23–47). Ko e kakai ‘i he kolo ‘o ‘Īnoké na’a nau loto taha mo fakakaukau taha mo e ‘Eikí pea na’e ‘ave ai ‘a e koló ki he langí (7:18–21, 68–69).

- Ko e hā ‘a e tali ‘a Keini ki he folofola ‘a e ‘Eikí pe ko fē ‘a ‘Ēpeli? (Vakai, Mōsese 5:34.) Ko e hā hono ‘uhinga ‘o e pehē ko e tauhi kitautolu ‘o hotau ngaahi tokouá? (Vakai, 1 Sione 3:11, 17–18)
- Ko e hā na’e ui ai ‘e he ‘Eikí ‘a ‘Īnoke mo hono kakai ko Saioné? (Vakai, Mōsese 7:18) Ko e hā hono ‘uhinga ‘o e lea “loto taha pea mo fakakaukau tahá”? Ko e hā ha me‘a te tau fai ke tau hoko ai ‘o loto taha mo fakakaukau taha mo e ‘Eikí? ngaahi fāmilí? pea ‘i he Siasí?

Laukonga makehé: Mōsese 5:42–55; 6:10–23; 7:14–16, 59–64; 2 Nīfai 2:25–27; Sēnesi 4:1–16.

“Na’e Fa‘u ‘e Noa . . . ‘a e Vaká ke Fakamo‘ui ai Hono Falé”

Mōsese 8:19–30; Sēnesi 6–9; 11:1–9

6

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘eni:

- a. Mōsese 8:19–30; Sēnesi 6: 5–22; 7:1–10. Na’e malanga‘i ‘e Noa ‘a e ongoongoleléi, ka na’e ‘ikai fanongo ‘a e kakai (Mōsese 8:19–25). Tu‘unga

‘i he faiangahala ‘a e kakai na’e folofola ai ‘a e ‘Eikí te ne faka‘auha ‘a e me‘a mo‘ui kotoa pē mei he funga ‘o māmaní (Mōsese 8:26–30; Sēnesi 6:5–13). Na’e fekau ‘e he ‘Eikí ‘a Noa

ke ne fo'u ha vaka pea heka ki ai hono fāmilī pea mo e me'a mo'ui 'e ua 'o e fa'ahinga kotoa pē (Sēnesi 6:14–22; 7:1–10).

- e. Sēnesi 7:11–24; 8; 9:8–17. Na'e 'uha 'i ha 'aho mo ha pō 'e 40 (7:11–12). Ko e kakai mo e fanga manu kotoa pē na'e 'ikai ke 'i he 'a'aké na'e mate (7:13–24). 'I he taimi na'e maha ai 'a e vai, na'e hifo leva 'a Noa mo hono fāmilī mei he 'a'aké, na'e 'ohake ai 'e Noa ha'ane feilaulau ki he 'Eikí (8:1–22). Na'e fokotu'u 'e he 'Eikí 'a e umatá ko ha faka'ilonga 'o 'ene fuakava mo Noá (9:8–17).
- f. Sēnesi 11:1–9. Hili ha ngaahi to'u tangata mei he lōmakí, na'e feinga 'a e kakai ke nau langa ha taua ki he langí. Na'e veuveuki ai 'e he 'Eikí 'enau leá pea fakamovevete'i kinautolu 'i he funga māmani.
- Na'e fēfē 'a māmani 'i he taimi na'e fekau ai 'e he 'Eikí 'a Noa ke ne

malanga'i 'a e ongoongolelei? (Vakai, Mōsese 8:20–22). Ko e hā ha mea 'oku tatau ai 'i he anga ho'o vakai ki he kakai he kuonga 'o Noá mo e ngaahi 'ahó ni?

- Na'e mei lava fēfē 'a e kakai 'i he kuonga 'o Noá 'o hao mei honau faka'auhá? (Vakai, Mōsese 8:23–24.) 'Oku tau fanongo mo muimui fēfē ki he kau palōfitá ke 'oua na'a tau 'auha fakalaumālie pe fakamatelie ai?
- Ko e hā na'e fo'u ai 'e Noa 'a e 'a'aké? (Vakai, Hēpelū 11:7.) Ko e hā ha ngaahi 'a'ake 'i he 'ahó ni te ne fakahaofi kitautolu mei he koví? Te ke lava 'o ma'u mei he kii'í tohi ko e *Ki Hono Fakamālohia 'o e To'u Tupú* 'a e tali ki he fehu'i ko 'ení.) Te tau tokoni'i fēfee'i ha ni'ihi kehe ke nau mo'ui 'i he ngaahi 'a'ake ko 'ení?

Laukonga makehé: Hēpelū 11:7; Mōsese 7:32–36.

Ko e Fuakava Faka-'Ēpalahamé

'Ēpalahame 1:1–4; 2:1–11; Sēnesi 12:1–8; 17:1–9

Ako 'a e 'Ēpalahame 1:1–4; 2:1–11; Sēnesi 12:1–8; 17:1–9. 'I he ngaahi potu folofolá ni, 'oku feinga ai 'a 'Ēpalahame ke fakahaohao'i ia ke tauu mo e ngaahi tāpuaki 'a e 'Otuá. Na'e fuakava 'a e 'Otuá kia 'Ēpalahame 'e tokolahi hono ngaahi hakó, te nau ma'u 'a e fonua 'o e tala'ofá, ngaahi tāpuaki 'o e lakanga fakataula'eikí, pea mo e ongoongolelei.

Ko e kakai kotoa pē 'o e Siasí ko e hako kinautolu 'o 'Ēpalahame. Ko e makapuna 'o 'Ēpalahame pea mo e kau 'ea-hoko ki he ngaahi tāpuaki mo e ngaahi fatongia 'o e Fuakava faka-'Ēpalahamé. Ko e ngaahi tāpuaki lalahí ni 'oku tau ma'u ia 'i he taimi 'oku tau tauhi ai 'a e ngaahi fuakava 'o e

ongoongolelei. Ko e 'uluaki fuakava 'oku tau faí ko e papitaisó. Pea 'oku tau toki ma'u ki mui 'a e kakato 'o e Fuakava Faka-'Ēpalahamé 'i he tempalé.

- Ko e hā ha ngaahi tāpuaki na'e tala'ofa 'e he 'Eikí kia 'Ēpalahame 'oku hoko ko e kongá 'o e Fuakava faka-'Ēpalahamé? (Vakai, 'Ēpalahame 2:6–11; Sēnesi 12:1–8; 17:1–9.)
- Ko e hā 'a e ngaahi fatongia 'o e kau 'ea-hoko ki he Fuakava faka-'Ēpalahamé? (Vakai, 'Ēpalahame 2:9–11; Sēnesi 18:19.)

Laukonga makehé: Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 132:19–24, 29–32; Sēnesi 15

Ko e Mo'ui Anga-Mā'oni'oni 'i ha Māmani Faiangahala

Sēnesi 13–14: 18–19

8

Ako 'a e ngaahi folofola ko 'eni:

- a. Sēnesi 13. Hili ha nofo taimi si'i 'a 'Ēpalahame mo hono fāmilí 'i 'Isipite, na'a nau to e fetukutuku leva ki Kēnani. Na'e nofo ai 'a 'Ēpalahame 'i Hepeloni, kae nofo hono 'ilamutu ko Loté 'o ofi ki Sōtoma.
- e. Sēnesi 14:1–2, 8–24. Na'e taki pōpula 'a Lote pea fakahaofi 'e 'Ēpalahame (14:1–2, 8–16). Na'e totongi 'e 'Ēpalahame 'ene vahehongofulú kia Melekisēteki pea na'e 'ikai ke ne tali ha 'inasi mei he taú 'i hono foaki ange 'e he tu'i 'o Sōtomá (14:17–24).
- f. Sēnesi 18:16–33; 19:1–29. Na'e folofola 'a e 'Eikí te ne faka'auha 'a Sōtoma mo Komola tu'unga he fai angahala 'a e kakai (18:16–22). Na'e kole 'a 'Ēpalahame ki he 'Eikí ke 'oua na'a faka'auha 'a e ongo koló kapau 'e ma'u ai ha kakai mā'oni'oni (18:23–33). Na'e fekau ai 'a Lote mo

hono fāmilí ke nau mavahe mei Sōtoma (19:1–23). Na'e faka'auha leva 'e he 'Eikí 'a Sōtoma mo Komola (19:24–29).

- Na'e 'uluaki nofo 'a Lote 'i he ngaahi fonua tokaleleí 'i tu'a Sōtoma pea ne fokotu'u hono tēniti 'o hanga atu ki ai (Sēnesi 13:12). 'I he kongā ki muí na'e iku nofo 'a Lote 'i he kolo ko Sōtomá (Sēnesi 14:12). Ko e hā ha ngaahi me'a 'oku tau fai 'oku tatau fakalaumālie ia mo ha'atau fokotu'u hatau tēniti 'o hanga ki Sōtoma?
- Ko e hā 'a e kole 'a 'Ēpalahame 'i he'ene 'ilo 'e faka'auha 'e he 'Eikí 'a Sōtoma mo Komolá? (Vakai, Sēnesi 18:23–32.) Ko e hā ha me'a 'oku tau ako mei he teu ta'ofi 'e he 'Eikí hono faka'auha 'o e ongo koló, kapau na'e 'i ai ha kakai mā'oni'oni ai?

Laukonga makehé: Sēnesi 12; Liliu 'a Siosefa Sāmita, Sēnesi 14:25–40; 19:9–15.

“E Tokonaki 'e he 'Otuá Ma'ana ha Lami” 'Ēpalahame 1; Sēnesi 15–17; 21–22

9

Ako 'a e ngaahi folofola ko 'eni:

- a. 'Ēpalahame 1:1, 5–20. 'I he kei talavou 'a 'Ēpalahamé, na'e fa'a fakatanga'i ia 'e he kau taula'eiki 'a Feló. Na'a nau feinga ke feilaulau 'aki ia, ka na'e fakahaofi ia 'e Sihova.
- e. Sēnesi 15–17; 21. 'I he kongā ki muí 'ene mo'uí, na'e tala'ofa ai kia 'Ēpalahame 'e tokolahi hono hakó (15:1–6). Na'e foaki 'e Selaia 'a Heka'ā kia 'Ēpalahame ko hono mali. Na'e fanau'i 'e Heka'ā 'a 'Isime'eli (16:1–16). Na'e to e folofola 'aki 'e he

'Otuá 'ene fuakava kia 'Ēpalahamé 'o pehē 'okú ne tala'ofa, ko 'Ēpalahamé ko ha tamai ia ki ha ngaahi pule'anga (17:1–14). Na'e fakahā 'a hono fanau'i 'o 'Aisaké, 'a ia 'e fakafou mai ai 'a e fuakava faka-'Ēpalahamé (17:16–22). Na'e fanau'i 'e Selaia 'a 'Aisake (21:1–12).

- f. Sēnesi 22. Na'e fekau 'e he 'Otuá 'a 'Ēpalahame ke ne fai feilaulau 'aki 'a 'Aisake (22:1–2). Na'e teuteu leva 'a 'Ēpalahame ke ne fai feilaulau 'aki 'a 'Aisake, ka na'e 'omi 'e he 'Otuá 'a e lami ke fai 'aki 'a e feilaulau.

Fakatokanga'i ange: 'Oku tala mai 'e he Sēnesi 17 na'e liliu 'e he 'Eikí 'a e 'Ēpalamé ki he 'Ēpalahame pea mo e Selaiá ki he Sela (vakai, veesi 5, 15). Ko e hingoa 'Ēpalahamé mo e Selá 'oku faka'aonga'i ia ki he toenga 'o e vahe ko 'ení.

- Ko e hā 'a e tali 'a 'Ēpalahame 'i hono fekau ia 'e he 'Otuá ke ne fai feilaulau 'aki 'a 'Aisaké? (Vakai, Sēnesi 22:2–3.) Ko e hā 'a e tali 'a 'Aisake ki aí? (Vakai, Sēnesi 22:3–10). Ko e hā ha me'a 'oku tau ako mei he tui mo e talangofua 'a 'Ēpalahame

mo 'Aisaké? (Vakai, Hepelū 11:17–19; Sēmisi 2:21–23.)

- 'Oku fakataipe 'e he loto 'a 'Ēpalahame ke ne fai feilaulau 'aki 'a 'Aisaké 'a e finangalo 'a e Tamai Hēvaní ke feilaulau'i hono 'Alo pē Taha ne Fakatupú (Siope 4:5; Sēnesi 22:8, 13). Ko e hā ha ngaahi me'a 'oku faitatau ai 'a 'Ēpalahame mo e Tamai Hēvaní? Ko e hā ha me'a 'okú na faikehekehe lahi ai?

Laukonga makehé: Hepelū 11:8–19; Sēmisi 2:21–23; Sēkope 4:5; Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 132:34–36.

Ko e Ngaahi Tāpuaki 'o e 'Uluaki Fānaú; Mali 'i he Fuakavá

10

Sēnesi 24–29

Ako 'a e ngaahi folofola ko 'ení:

- Sēnesi 24. Na'e fakamamafa'i 'e 'Ēpalahame hono mahu'inga 'o e mali 'i he fuakavá 'aki 'ene fili ha uaifi 'oku tāú mo'o 'Aisake.
- Sēnesi 25:20–34. Na'e ma'u fakahā 'a Lepeka fekau'aki mo e ongo tama tangata māhanga te ne fanau'i (25:22–23). 'I he taimi ne na lalahi aí, ne fakatau 'e 'Isoa hono tāpuaki 'o e lahí kia Sēkope (25:29–34).
- Sēnesi 26–29. Na'e tala'ofa kia 'Aisake mo hono hakó 'a e ngaahi tāpuaki 'o e fuakava 'o 'Ēpalahamé (26:1–5). Na'e mali 'a 'Isoa ki tu'a mei he fuakavá (26:34–35). Na'e tāpuaki'i 'e 'Aisake 'a Sēkope ke ne pule'i 'a e kakaí mo e pule'angá kotoa (27:1–46). Na'e tāpuaki'i 'e 'Aisake 'a Sēkope 'aki 'a e ngaahi fuakava 'o 'Ēpalahamé mo fekau ia ke 'alu 'o

kumi hano uaifi 'oku tāú (28:1–10). Na'e mali 'a Sēkope mo Lia pea mo Lēsieli, 'i he fonó (29:1–30)

- Ko e hā 'oku hoko ki hatau ni'ihí 'oku fehālaaki tatau mo 'Isoa 'o fili ki he ngaahi me'a 'okú ne fakatōlia'i hotau lotó 'i ha taimi nounou ka 'oku 'ikai mahu'inga ia 'i he maama kaha'ú?
- Ko e hā ha me'a 'oku tau ako mei he feinga tūkuingata 'a Sēkope ke mali 'i he fuakavá? (Vakai, Sēnesi 28:1–5; 29:1–28.)
- Ko e hā ha ngaahi me'a 'e lava 'e he'etau fānaú mo e to'utupú 'o fai ke nau teuteu ai ki he mali tempalé? Hili ha mali 'a ha ongo-me'a 'i he tempalé, ko e hā te na fai ke fakapapau'i ai 'e ta'engata mo'oni 'ena malí?

Sēnesi 34; 37–39

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘ení:

- a. Sēnesi 37. Ko Siosefá ko e foha fika hongofulu-mā-taha ia ‘o Sēkopé, pea na’e fehi‘anekina‘í ia ‘e hono ngaahi ta‘oketé mo fakatau atu ke nofo pōpula.
- e. Sēnesi 39. Na’e tu‘umālie ‘a Siosefa ‘i he‘ene ngāue pōpulá ka ne tukuaki‘í ia ki he fe‘auaki mo fakahū pilisone (39:1–20). Na’e ‘oange ‘e he pule ‘o e fale fakapōpulá kia Siosefa ha ngaahi fatongia ke ne tokanga‘í ‘a e kau pōpula kehé (39:21–23).
- f. Sēnesi 34:1–12; 35:22; 38:1–30. Na’e ‘i ai ha nunu‘a ‘o e faiangahala fe‘auaki ‘i he fāmili ‘o Sēkopé (34:1–12; 35:22, 38:1–30).

Na’e fanau‘í ‘e he ngaahi mali ‘o Sēkopé ha ngaahi foha ‘e toko hongofulu-mā-ua ‘a ia ko e kamata‘anga ia ‘o e fa‘ahinga ‘e hongofulu-mā-ua ‘o ‘Isilelí

(na’e liliu ‘e he ‘Eikí ‘a e hingoa ‘o Sēkopé ko ‘Isileli; vakai Sēnesi 32:38). Ko e fika hongofulu-mā-taha he ngaahi foha ‘o Sēkopé ko Siosefa, ‘a ia ko e foha lahi ia ‘o Sēkope mo Lesielí; na’e ma‘u ‘e Siosefa ‘a e tāpuaki ‘o e lahi ‘i he‘ene mole mei he tamasi‘í lahi ‘a Sēkope mo Lia ko Lūpení, tu‘unga ‘i he‘ene faiangahalá (1 Fakamatala Me‘a Hokohoko 5:1–2).

- Ko e hā na’e fai ‘e Siosefa ‘i he feinga ‘a e mali ‘o Potifaá ke ne ‘ahi‘ahi‘í ia ke fai angahalá? (Vakai, Sēnesi 39:11–12.) Te tau muimui fēfē ki he sīpinga na’e tā ‘e Siosefá ‘i ha taimi ‘e ‘ahi‘ahi‘í ai kitautolu?
- Ko e hā te tau lava ke ako mei hono fulihi ‘e Siosefa ‘a e ngaahi me‘a fakamamahi mo kovi ‘o nau hoko ko ha ngaahi tāpuaki ki aí? (Vakai, Sēnesi 39:20–23; vakai foki, Loma 8:28)

Laukonga makehé: Sēnesi 34:13–31

“Monū‘ia ‘i he Fonua ‘o Hoku Tauteá”

Sēnesi 40–45

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘ení:

- a. Sēnesi 40–41. Na’e tonu hono faka‘uhinga‘í ‘e Siosefa e misi ‘a e ongo tangata fekau ‘a Feló ‘i he fale fakapōpulá. Na‘á ne to e faka‘uhinga‘í ki mui ange foki mo e misi ‘a Felo ki he fanga pulú mo e koané. Na’e hoko ‘a Siosefa ko e pule hoko kia Felo ‘i ‘Isipite, mo ne teuteu‘í hono kakaí ki he hongé.
- e. Sēnesi 42–45. Na’e tu‘o ua hono fekau ‘e Sēkope hono ngaahi fohá ke nau ō ‘o fakatau uite mei ‘Isipite. Na’e fakahā ‘e Siosefa ia ki hono ngaahi ta‘oketé

mo ne fakamolemole‘í kinautolu pea na‘a nau fiefia fakataha ai.

- f. Ko e hā ‘oku tala mai ‘e he māmaní ke tau fai ki ha taha ‘oku fai kovi mai ‘o hangē ko e me‘a na’e fai ‘e he ngaahi ta‘okete ‘o Siosefá? Ko e hā leva e finangalo ‘o e ‘Eikí ke tau fai? (Vakai, T&F 64:8–11.) ‘Oku tāpuaki‘í fēfee‘í koe ‘i he taimi ‘okú ke ‘ofa ai ki he kakai na‘a nau fai kovi atu? Te tau lava fēfē ‘o loto fa‘a fakamolemole?
- Na’e hoko fēfē hono fakahū pōpula ‘o Siosefa ‘i ‘Isipité ko ha me‘a

fakamamahi kiate ia, na'e hoko fēfē ia ko ha tāpuaki ki ai, mo hono fāmīlī pea mo 'Isipite fakakātoa? (Vakai, Sēnesi 45:4–8.) Ko e hā ha ngaahi me'a ne hoko kiate koe, na'e hā ngali fakamamahi 'i he

kamata'angá ka na'e hoko ko ha tāpuaki ki mui ange?

Laukonga makehé: 2 Nifai 2:2; Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 64:8–11; 122:5–9.

Ko e Nofu Pōpulá, Kātoanga 'o e Laka Atú pea mo e Hikifonongá

13

'Ekesōtosi 1–3:5–6:11–14

Ako 'a e ngaahi laukonga ko 'enī:

a. 'Ekesōtosi 1–3. Na'e fakapōpula'í 'e he kau 'Isipité 'a e kau 'Isilelí (1:1–14). Na'e fekau 'e Felo ke fakapoongi 'a e ngaahi foha lahi kotoa 'o 'Isilelí (1:15–22). Na'e fanau'í 'a Mōsepea pea na'e ohi ia 'e he 'ofefine 'o Feló (2:1–10). Na'e hā 'a e 'Eikí kia Mōsepe 'i he 'ulu'akau velá 'o ne ui ia ke ne fakatau'atāina'í 'a 'Isilelí mei he nofo pōpulá (3:1–22).

e. 'Ekesōtosi 5–6. Na'e kole 'a Mōsepe mo 'Ēlone kia Felo ke tukuange 'a 'Isilelí ka na'e 'ikai tali 'e Felo peá ne toe fakalahi atu 'a e ngāué ki he kakai 'Isilelí (5:1–23). Na'e tala'ofa 'a e 'Eikí te ne fakahoko 'a e ngaahi fuakava na'á ne fai kia 'Ēpalahamé (6:1–8).

f. 'Ekesōtosi 11–13. Hili hono fakahoko e ngaahi faka'auha lahi ki 'Isipité, na'e tala'ofa 'a e 'Eikí te ne fakahoko mo ha to e faka'auha kia kinautolu 'a ia ko e mate 'a e 'uluaki fānau 'i he 'api kotoa pē (11:1–10). Na'e fakahinohino'í 'e he 'Eikí 'a Mōsepe ke teuteu 'a e Kātoanga 'o e Laka Atú, 'a ia 'e malu'í ai 'a 'Isilelí mei he faka'auha ko 'enī (12:1–20). Ko e fuofua fānau kotoa pē 'i 'Isipite na'e mate (12:29–30). Na'e tala ange 'e Felo kia Mōsepe ke 'ave hono kakai mei 'Isipite, pea na'e mavahe leva 'a e kau 'Isilelí (12:31–42). Na'e fakahā 'e Mōsepe ki he fānau 'Isilelí ke nau tauhi 'a e kātoanga 'o e Mā Ta'e Fakatupú 'i he kaha'ú, ko ha

fakamanatu ki hono fakahaofi kinautolú (13:1–16). Na'e tatakí 'e he 'Eikí 'a e fononga 'a 'Isilelí 'i he 'ahó 'aki ha pou 'ao pea 'i he po'ulí 'aki ha pou afi (13:17–22).

h. 'Ekesōtosi 14. Na'e tuli mui 'a Felo mo 'ene kau tau ki he kau 'Isilelí (14:1–9). Ne ilifia 'a e kakai pea kole tokoni ai 'a Mōsepe ki he 'Eikí (14:10–18). Na'e kolosi 'a 'Isilelí 'i ha kelekele mōmoa 'i he tahi kulokulá; ka na'e tuli mui atu 'a e kau tau 'a Felo pea na'a nau melemo kātoa ai (14:19–31).

i. 'I he 'Ohomohe Faka'osí, na'e fetongi ai 'e he Fakamo'uí 'a e Kātoanga 'o e Lakaatú 'aki 'a e sākalamēnití (Mātu 26:19, 26–28). Ko e hā fa faitatau 'i he Kātoanga 'o e Lakaatú mo e sākalamēnití? (Vakai, 'Ekesōtosi 12:14; 13:9–10; T&F 20:75–79.)

- Ko e hā na'e tala 'e Mōsepe ki he fānau 'a 'Isilelí 'i he'enu sio ki he kau tau 'a Felo pea kamata vaivai 'enua tuí? (Vakai, 'Ekesōtosi 14:13–14.) Te tau 'ai fēfē 'etau tuí ke mālohi mo tu'u ma'u 'i he taimi 'oku tau ilifia aí?

- Na'e fakahaofi fēfee'í 'e he 'Eikí 'a 'Isilelí 'i he taimi na'e ofi atu ai 'a e kau tau 'a 'Isipité? (Vakai, 'Ekesōtosi 14:21–31.) 'E tokoni'í fēfee'í kitautolu 'e he talanoá ni 'i ha taimi 'e hoko mai ai 'a e faingata'á?

Laukonga makehé: 'Ekesōtosi 4:7–10; 15.

‘Ekesōtosi 15:20; 32–34

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘enī:

- a. ‘Ekesōtosi 15:22–27; 16:1–31; 17:1–7. Na’e lāunga ‘a ‘Isileli ‘i he’enua fieinua mo fiekaia; na’e ‘omi ‘e he ‘Eikí ha vai, mana pea mo ha kueilí.
- e. Ekesōtosi 17:8–13; 18:13–26. Na’e ‘ohofi ‘e he kau ‘Amalekí ‘a ‘Isileli. Na’e mālohi ‘a ‘Isileli ‘i he taimi na’e hiki ai ‘e Mōsesé hono ongo nimá ki ‘olungá, ka ‘i he’ene tuku pē ki laló, na’a nau ‘ulungia leva. Na’e pukepuke hake ai ‘e ‘Ēlone pea mo Hua ‘a e ongo nima ‘o Mōsesé koe’uhí kae mālohi ‘a ‘Isileli ‘i he taú (17:8–13). Na’e fili ‘e Mōsesé ha kau fakamaau, pea na’a ne ‘oange kia kinautolu ha ngaahi mafai (18:13–26)
- f. ‘Ekesōtosi 19–20. Na’e ‘oange ‘e he ‘Eikí kia Mōsesé ‘a e Fekau ‘e Hongofulú ma’a ‘Isileli ‘i he Mo’unga Sainái.
- h. ‘Ekesōtosi 32–34. Na’e ma’u ‘e Mōsesé ‘a e ongo maka na’e ‘i ai ‘a e ngaahi tu’utu’uni mei he ‘Eikí, ka na’a ne faka’auha ia, hili ‘ene sio ki he lotu ‘a e kakai ‘Isilelí ki he ki’i pulu koulá (31:18; 32:1–24). Na’e to’o ai ‘e he ‘Eikí ‘a e ngaahi ouau ‘o e Lakanga Taula’eiki Faka-Melekisētekí mei ‘Isileli, ka ne ‘oange ha fono ‘oku si’isi’i hifo, ‘a ia ko e fono ‘a Mōsesé Liliu ‘a Siosefa Sāmita, ‘Ekesōtosi 34:1–2). Na’e tā ‘e Mōsesé ha ongo maka fo’ou, ka ko e ongo maka fo’ou ko ‘enī na’e ‘ikai ke ‘i ai ‘a e ngaahi lea ‘o e ngaahi fuakava ta’engata ‘o e lakanga fakataula’eiki mā’oni’oni

(‘Ekesōtosi 34:1–5; Liliu ‘a Siosefa Sāmita, Teutalōnome 10:2). Na’e fuakava ‘a e kakai ke nau talangofua ki he fono ‘a Mōsesé (34:10–35).

- ‘Oku fakaafongā’i fēfee’i ‘e he maná ‘a Kalaisi? (Vakai, Sione 6:35) Ko e hā ha faikehekehe ‘o e mā ‘o e mo’ui ko Kalaisi pea mo e maná? (Vakai, Sione 6:48–51.) Te tau ma’u faka’aho fēfee’i ‘a e mā ‘o e mo’ui ‘a Kalaisi?
- Ko e hā ‘a e tala’ofa ‘a e ‘Eikí ki ‘Isileli ‘o ka nau ka talangofua? (Vakai, ‘Ekesōtosi 19:3–6.) ‘Oku hoko fēfē mai kia kitautolu ‘a e ngaahi tala’ofa ni he ngaahi ‘ahó ni?
- Ko e hā na’e ‘oange ai ‘e he ‘Eikí ‘a e fono ‘a Mōsesé ki ‘Isileli? (Vakai, Kalētia 3:23–24; Mōsaia 13:29; ‘Alamā 25:15–16; T&F 84:19–27.) Na’e tokoni’i fēfee’i ‘e he fonó ni ‘a ‘Isileli ke nau mā’oni’oni mo to e vāofi ange mo Kalaisi? (Vakai, Mōsaia 13:30; ‘Alamā 34:14–15.)
- Na’e fakahoko ‘anefē ‘a e fono ‘a Mōsesé? (Vakai, 3 Nifai 15:4–10) ‘I he taimi ní, ‘oku ‘ikai fie ma’u ‘e he ‘Eikí ia ke tau feilaulau ‘aki ‘a e fanga monumanú, ‘a ia ko ha kongā mahu’inga ia ‘i he fono ‘a Mōsesé, ko e hā leva ‘a e feilaulau ‘okú ne folofola ke tau faí? (Vakai, 3 Nifai 9:19–22.) ‘Oku ‘uhinga ki he hā ‘a e lea ke tau ‘oatu ‘a e loto mafesi mo e loto fakatomalá?

Laukonga makehé: Saame 78:1
1 Kolinitō 10:1–11; Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 84:19–27.

“Sio Ki he ‘Otuá pea Mo‘ui”

15

Nōmipa 11–14; 21:1–9

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘ení:

- a. Nōmipa 11. Na‘e lāunga ‘a ‘Isileli ‘i he mana na‘a nau kai he na‘a nau fie kai kakano‘i manu (11:1–9). Na‘e fakahinohino ‘e he ‘Eikí kia Mōsese ke ne ‘omai ha kaumātu‘a ‘e toko fitungofulu ke tokoni ki ai (11:10–17, 24–30). Na‘e tali ‘e he ‘Eikí ‘a e loto ‘o ‘Isileli ke nau kai kakano‘i manú, ‘aki ha‘ane ‘omai ha fanga kueilí tokolahi, ka na‘á ne to e tautea‘i ‘aki kinautolu ha mahaki faka‘auha koe‘uhí ko ‘enau mānumanu mo hólí (11:18–23, 31–35).
- e. Nōmipa 12. Na‘e angatu‘u ‘a Meliame mo ‘Ēlone kia Mōsese (12:1–3). Na‘e akonaki‘i mo tautea‘i ‘e he ‘Eikí ‘a Meliame mo ‘Ēlone ‘i he‘ena lāungá (12:4–16).
- f. Nōmipa 13–14. Na‘e fekau ‘e Mōsese ha kau tangata ‘e hongofulu-mā-ua ke nau mataki‘i ‘a e fonua ko Kēnaní (13:1–20). Na‘a nau foki mai mo ha ongoongo lelei ki he mahu ‘o e fonuá, ka na‘a nau ilifia kotoa ‘o fie foki ki ‘Isipite, tuku kehe pē ‘a Siosuia mo Kēlepi (13:21–14:10). Na‘e folofola ai ‘a e ‘Eikí kia Mōsese

‘e ‘āuhē ‘a e kau ‘Isileli ta‘e tui mo lāungá ni ‘i he toafá ‘i ha ta‘u ‘e fāngofulu, kae ‘oua kuo ‘auha ‘a e to‘utangata ko iá, tukukehe pē ‘a Siosuia mo Kēlepi (14:11–39).

- h. Nōmipa 21:1–9. Na‘e faka‘auha ‘e ‘Isileli ‘a e kau Kēnaní ‘i he‘enau fepakí (21:1–3). Na‘e tuku atu ‘e he ‘Eikí ha fanga ngata kona ke tautea‘i ‘aki ‘a Isileli ‘i he‘enau fa‘a lāungá (21:4–6). Na‘e ngaohi ‘e Mōsese ha ngata palasa ‘o ha‘i ki ha pou, pea ne tala ange ki he kakaí kapau te nau sio ki he ngatá, te nau mo‘uí (21:7–9).

- Ko e hā na‘e lāunga ai ‘a ‘Isileli ‘i he kai ‘o e maná? (Vakai, Nōmipa 11:4–6.) Ko e hā hano fakatu‘utāmaki ‘o e hólí?
- ‘Oku tatau pē hono fie ma‘u ke sio ‘a e fānau ‘Isilelí ki he ngata palasá ka nau mo‘uí mo e fie ma‘u ke tau sio kia Sisū Kalaisi ka tau ma‘u ‘a e mo‘uí ta‘engatá (‘Alamā 37:46–47; Hilamani 8:15). ‘Oku ‘uhinga ki he hā ke te sio kia Kalaisi?

Laukonga makehé: Sione 3:14–16; 1 Nifai 17:41; ‘Alamā 33:18–22; 37:46–47; Hilamani 8:13–15.

“‘E ‘Ikai Te u Fa‘a Fakakehe‘i ‘a e Folofola ‘a [e ‘Eikí]”

16

Nōmipa 22–24; 31:1–16

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘ení:

- a. Nōmipa 22:1–21. Na‘e ilifia ‘a e tu‘i Moape ko Pēlakí ‘i he omi ‘a ‘Isilelí. Na‘á ne teu fakapale‘i ‘a Pēlami kapau te ne fakamala‘ia‘i ‘a ‘Isileli. Na‘e fekau ‘e he ‘Otuá ‘a Pēlami ke ‘oua te ne tali ‘a e fakaafe ‘a Pēlakí

pea na‘e talangofua (22:1–14). Na‘e toe pehē ‘e Pēlakí te ne ‘oange ha koloa mo ha lāngilangi lahi ki ai kapau te ne ha‘u ki Moape ‘o fakamala‘ia‘i ‘a ‘Isileli. Na‘e folofola leva ‘a e ‘Otuá kia Pēlami ke ‘alu kapau ko hono lotó ia, ka kuo pau ke ne lea ‘aki pē ‘a e me‘a ‘oku finangalo

- ki ai 'a e 'Otuá (22:15–21). Na'e pehē ai 'e Pēlami ke 'alu.
- e. Nōmipa 22:22–35. Na'e houhau 'a e 'Otuá 'ia Pēlami he'ene 'alu ki Mōapē koe'uhī he na'á ne 'afio'í 'oku tokanga ki he koloa ne tala'ofa 'e Pēlakí. 'I he lolotonga 'o 'ene fononga he halá, na'e mātātonu ai ki hono fakatu'utāmaki 'o e houhau 'o e 'Otuá, 'i ha lea ange ki ai 'ene 'así fakataha mo ha 'āngelo.
- f. Nōmipa 22:36–24. Na'e tu'o tolu hono fekau 'e Pēlaki 'a Pēlami ke ne fakamala'ia'í 'a 'Isileli mo e kei talangofua pē 'a Pēlami ki he 'Otuá 'o ne tāpuaki'í 'a 'Isileli 'i he taimi kotoa pē (22:36–24:9). Na'á ne fakamala'ia'í leva 'a Moape mo fakahā ange 'a e ngaahi kikite 'a Sīsū Kalaisí (24:10–25).
- h. Nōmipa 31:1–16. Na'e faka'auha 'e 'Isileli 'a e kau Mitiani'í pea fakapoongi ai mo Pēlami. Na'e 'ilo 'e Mōsese ne ako'í 'e Pēlami 'a e kau Mitiani'í ke nau fakaloto'í 'a 'Isileli ke faiangahala. (Ko e nunu'a 'o e akonaki 'a Pēlamí 'oku fakamatala'í ia 'i he Nōmipa 25:1–3. Neongo na'e 'ikai fakamala'ia'í fakahangatonu 'e Pēlami 'a 'Isileli ka na'e lahi ange
- 'ene fie ma'u e pale na'e teuteu 'e Pēlakí 'o ne ako'í ai 'a e kau Mitiani'í ke nau fakaloto'í 'a 'Isileli ke faiangahala, koe'uhī ke mole meia kinautolu 'a e malu'í 'a e 'Otuá.)
- Ko e hā 'a e tali 'a Pēlami 'i hono fakahā mai e fakapale ke 'alu ange ki Moape 'o fakamala'ia'í 'a 'Isileli'í (Vakai, Nōmipa 22:5–14.) Ko e hā ha ngaahi fakapale 'oku fa'a foaki atu ke fetongi 'aki 'a e talangofua ki he 'Otuá?
  - 'I he'ene fononga ki Moapē, na'e feinga tu'o tolu 'a Pēlami ke fakamālohi'í 'ene 'así ke 'alu ki mu'a (Nōmipa 22:22–30). 'Oku faitatau fēfē 'a e me'á ni mo e vā 'o e 'Eikí pea mo Pēlamí? Ko e hā ha ngaahi me'a he lolotonga ni 'oku tau fakahoko fakafo'ituitui pe fakalūkufua, 'oku fefeka ai hotau lotó 'o fai pē ia kae 'ikai fai e finangalo 'o e 'Eikí pe ko e ngaahi fekau haohaoa 'a 'etau mātū'a pe kau takí?
  - Ko e tohi 'e tolu 'i he Fuakava Fo'ou'í 'oku lau 'o kau kia Pēlamí (2 Pita 2:15–16; Sute 1:11; Fakahā 2:14). Ko e hā 'enau lau ki he tokotahá ni? Ko e hā ha ngaahi me'a 'oku tau ako mei he talanoa 'o Pēlamí?

“Vakai, Telia Na'á Ke Fakangalo'í”

Teutalōnome 6; 8; 11; 32

17

- Ako 'a e ngaahi folofola ko 'ení:
- a. Teutalōnome 6:1–9; 11:18–21. Na'e 'oange 'e Mōsese 'a e ngaahi fakahinohinó ki 'Isileli, ke tokoni'í ai ke nau manatu'í 'enau ngaahi fuakavá. Na'á ne fakahinohino'í 'a e mātū'á ke ako'í 'enau fānaú 'i he'ene ngaahi leá.
- e. Teutalōnome 6:10–12; 8:1–20. Na'e fakamanatu 'e Mōsese ki 'Isileli 'a e ngaahi tāpuaki 'a e 'Otuá kia kinautolú. Na'á ne fakatokanga te nau 'auha kapau he 'ikai ke nau talangofua ki he ngaahi fekau 'a e 'Otuá mo manatu'í ma'u Ia.
- f. Teutalōnome 32:1–4, 15–18, 30–40, 45–47. Na'e akonaki'í 'e Mōsese 'a 'Isileli ke nau tokanga ki he Maka 'o e mo'ui ta'engatá (Sīsū Kalaisi).
- Hili hono 'ahi'ahi'í, valoki'í pea mo ako'í 'a 'Isileli 'i he toafá 'i he ta'u 'e fāngofulú, na'e toki folofola leva 'a e

‘Eikí kuo taimi ke nau hū ki he fonua ‘o e tala’ofá. Ka ki mu’a iá, na’e ‘i ai ha’ane ngaahi tu’utu’uni mahu’inga kia kinautolu. Na’e ‘oange ‘e Mōsese ‘a e ngaahi tu’utu’uni ko ‘ení ‘i ha kongá ‘e tolu, ‘a ia ‘oku hiki ‘i he Teutalōnomé.

- Ko e hā na’e tala ai ‘e Mōsese ki he kakaí ke nau ‘ai ‘a e ngaahi kupu’i folofola na’á ne lea ‘akí ke hoko ko ha failakiteli ‘i honau la’é, no’o ki honau ngaahi nimá, tohi ‘i he ngaahi pou honau falé pea mo e ngaahi matapaá? ‘E tokoni’i fēfee’i ‘e he ngaahi me’a fakamanatu ko ‘ení ‘etau ngaahi tō’ongá? Ko e hā ha me’a ‘oku tau fai ‘i ‘api ke tau manatu’i ai ‘a e ‘Eikí, ‘ene folofolá, pea mo ‘etau ngaahi fuakava mo iá? Ko e ngaahi fakatātā, ngaahi tohi ‘oku tau lau, mo e ngaahi hele’uhila mo e polokalama TV ‘oku tau sio ai ‘i ‘apí, ‘oku tau

manatu’i ai ‘a e ‘Eikí, pe ‘okú ne faka’ai’ai kitautolu ki māmani?

- Ko e hā ‘a e ngaahi tefito’i akonaki ‘a Mōsese ‘i he Teutalōnome 6:10–12 pea mo e 8:1–20? Ko e hā hono ‘uhinga ‘o e fakangalo’i ‘a e ‘Eikí? (Vakai, Teutalōnome 8:11.) Ko e hā ‘a e ngaahi nunu’a ‘o hono fakangalo’i ‘o e ‘Eikí? (Vakai, Teutalōnome 8:19.)
- Ko e hā ‘a e Maka na’e lau ki ai ‘a e Teutalōnome 32:3–4? (Sisū Kalaisi.) Ko e hā ‘oku fa’a ui ai ‘a Sisū Kalaisi ko e Maká? (Vakai, Hilamani 5:12.) Ko e hā hono ‘uhinga ‘o e pehē ke langa ‘i he funga Maká? (Vakai, Teutalōnome 32:46–47; Mātiu 7:24–27; T&F 50:44.)

Laukonga makehé: Teutalōnome 4; 7:1–4; 13:1–8; 34.

“Ke ke Mālohi mo ke Loto To’a”

Siosiuá 1–6; 23–24

18

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘ení:

- a. Siosiuá 1. Na’e ui ‘e he ‘Eikí ke ne fetongí ‘a Mōsese. Na’e teuteu’i ‘e Siosiuá ‘a ‘Isileli ke nau ma’u ‘a e fonua na’e tala’ofa ‘e he ‘Eikí ma’anautolú.
- e. Siosiuá 3–4; 6. Na’e kolosi ‘a ‘Isileli ‘i ha kelekele mōmoa ‘i he vaitafe Soatani pea na’a nau tuku ai ha fo’i maka ‘e hongofulu-mā-ua ko ha fakamanatu ‘enau kolosí. Na’e tō ‘a e kolo ko Selikoó tu’unga he tui ‘a ‘Isilelí.
- f. Siosiuá 23:24:14–31. Na’e fuakava ‘a Siosiuá mo hono kakaí te nau tauhi ‘a e ‘Eikí.

Ko Mōsese pē ‘a e taki na’e ‘ilo’i ‘e he to’utangata ko ia ‘o ‘Isilelí, ka na’e ‘ave ia ‘e he ‘Eikí ‘i he faka’au ke ‘osi ‘enau

fononga ‘i he toafá-he lolotonga ‘enau fetaulaki mo ha ‘ahi’ahi lahi. Na’e manatu’i ‘e he ‘Eikí ‘ene tala’ofa ki ‘Isilelí ‘o ne toe ‘oange ai hanau taki fo’ou, ko Siosiuá.

- Ko e hā ‘a e me’a na’e folofola ‘e he ‘Eikí kia Siosiuá ke ne fai ke monū’ia ai hono halá? (Vakai, Siosiuá 1:8.) Ko e hā ne mahu’inga ai ke ako ‘e Siosiuá ‘a e folofolá ke monū’ia ai hono uiui’i? ‘Okú tokoni’i fēfee’i koe ‘e ho’o lau ma’u pē ‘a e folofolá?
- Ko e hā ‘a e akonaki mahu’inga na’e ‘omai ‘e Siosiuá ki mu’a pea toki maté? (Vakai, Siosiuá 24:14–15.) Ko e hā ‘oku mahu’inga ai ke tau fili ‘i he ‘ahó ni ke tau tauhi ‘a e ‘Eikí? Te tau fakahaa’i fēfee’i ‘oku tau fili ke tauhi kiate ia?

Laukonga makehé: Siosiuá 7; 14.

Ako 'a e ngaahi folofola ko 'eni:

- a. Fakamaau 2:6-23. Na'e li'aki 'e he to'utupu 'o 'Isileli 'a e 'Eiki ka nau tauhi 'a e ngaahi 'otua loí.
- e. Fakamaau 4:1-16. Na'e fekau kia Pēlaki ke ne fakatau'atāina'i 'a 'Isileli meia Sāpini ko e tu'i 'o Kēnaní (4:1-7). Na'e loto ke 'alu 'o kapau ne na ō mo Tēpola (4:8-9.) Na'e fakahaofi 'e Tēpola mo Pēlaki 'a 'Isileli mei he kau Kēnaní (4:10-16).
- f. Fakamaau 6-7. Na'e fekau 'a Kitione ke ne fakatau'atāina'i 'a 'Isileli mei he kau Mitianí (6:1-24). Na'á ne hanga mo ha kau tangata 'e toko hongofulu 'o faka'auha 'a e 'ōlita feilaulau 'o Pēalí (6:25-35). Na'e 'oange ai 'e he 'Eiki ha ongo faka'ilonga kia Kitione ko ha fakamo'oni 'e tokoni'i ia 'e he 'Eiki (6:36-40). Na'e fakatau'atāina'i 'e Kitione mo ha kau tangata 'e toko tolungeau 'a 'Isileli (7:1-25).
- h. Fakamaau 13-16. Na'e fakahinohino'i 'e he 'āngeló 'a e ongo mātu'a 'a Sāmisoní 'i hono tauhi ia ke hoko ko e Nasalíté (13:1-25) Na'e fai 'e Sāmisoni ha ngaahi ngāue lahi fau 'i hono fu'u mālohí ka ná'a ne maumau'i 'ene ngaahi tukupā faka-Nasalíté (14-15). Na'e tō 'a Samisoni 'i he 'ahi'ahi 'a Tililá; pea kosi ai hono 'ulú, 'o mole ai hono mālohí, pea puke pōpula ia 'e he kau Filisitiá pea toki mate 'i he'ene holoki 'a e tempalé (16:1-31).

Hili e pekia 'a Siosiuá, na'e taki leva 'a e kau fakamāú 'i 'Isileli mo e kau taú. Ko e konga lahi 'o 'enua pulé na'e fakamamahi he na'e fekuki 'a 'Isileli mo e situ'a ki he 'Otuá mo e nofo pōpulá, fakatomala pea toki fakatau'atāina'i mai kinautolu 'i ha taimi lahi. Na'e fetongi 'a e ngaahi talanoa fakamamahá 'aki ha ngaahi talanoa ki ha kau fakamaau mā'oni'oni hangē ko Tēpola mo Kitioné, 'a ē ne na tu'u ma'u 'i he mo'oni, tui lahi mo loto to'a ke tokoni 'i hono fakatau'atāina'i 'a hona kakai.

- Ko e hā ha me'a 'oku tau ako meia Tēpola fekau'aki mo e kaume'a mo'oni? Kuo tokoni'i fēfee'i koe 'e ho ngaahi kaungā-me'á ke ke matu'uaki ho ngaahi 'ahi'ahi pe talangofua ki he ngaahi fekau 'a e 'Eiki? Te tau hoko fēfē ko ha ngaahi kaume'a lelei ki he kakai kehé?
- Koe'uhí ko ha Nāsalite mo ha mēmipa ia 'i he fale 'o 'Isilelí, na'e fai ai ha ngaahi fuakava 'e Samisoni mo e 'Eiki. Ko e hā 'a e ngaahi fuakava 'oku tau fai mo e 'Eiki? Te ke hoko fēfē ko ha tokotaha mālohi tu'unga 'i he ngaahi fuakavá ni?
- Ko e hā ha ngaahi nunu'a 'i hono maumau'i 'e Samisoni 'ene ngaahi fuakavá? (Vakai, Fakamaau 16:17-21.) Ko e hā ha nunu'a 'o ka tau ka maumau'i 'etau ngaahi fuakavá?

Laukonga makehé: Fakamaau

“He ‘Oku ‘Ilo e he Kakai Kotoa pe. . . Ko e Fefine Anga-lelei Koe”

20

Lute; 1 Samuela 1

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘ení:

- a. Lute 1–2. Hili e pekia hono husepānití, na’e fononga leva ‘a Lute ki Pēteliheima mo ‘ene fa’ē ‘i he fono ko Nāomí. Na’e ngāue ‘a Lute ‘i he ngoue’anga ‘a Pōasí, ‘a ē na’e ‘ofa ai ‘i he’ene ‘i Pēteliheima.
- e. Lute 3–4. Na’e tokoto ‘a Lute ki he va’e ‘o Pōasí mo ne tukupā ke na mali. Na’á na mali pea na’e ‘i ai ha’ana fānau ‘e tokotaha.
- f. 1 Samuela 1; 2:1–22, 20–21. Na’e tāpuaki ‘i ‘aki a ‘Ana ha tama tangata ‘a ia na’á ne toe foaki pē ki he ‘Eikí ‘o hangē ko ‘ene tukupaá. Na’e monū’ia foki he toe tokolahi ‘ene fānau.

- Ko e hā ha me’a ‘a Lute na’e mole ‘i he’ene ‘alu ki Pēteliheima mo Nāomí? Ko e hā na’á ne ma’u ‘i he’ene ‘alu mo Nāomí? (Ko e ongoongolelei ‘a Sīsū Kalaisi; vakai, Lute 1:16.) Ko e hā ‘a e me’a ‘oku tau ako mei he feilaulau na’e fai ‘e Lute ki he ongoongolelei?
- Ko e hā ha’o fakakaukau ki hono foaki ‘e ‘Ana ‘a Samuela ke ngāue ma’á e ‘Eikí? Ko e hā ‘oku folofola mai ‘a e ‘Eikí ke tau ‘oangé? ‘Oku totonu ke fēfē ‘a e anga ‘o ‘etau foaki kiate iá?
- Ko e hā ha ngaahi ‘ulungāanga lelei na’e fakafōtungā mai ‘e Lute, Nāomi, pea mo ‘Ana?

‘Oku Fakahikihiki ‘i ‘e he ‘Otuá kinautolu ‘oku nau Faka’apa’apa kiate Iá

21

1 Samuela 2–3; 8

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘ení:

- a. 1 Samuela 2:12–17, 22–25. Na’e faiangahala ‘a e ongo foha ‘o ‘Īlai pea na’e akonaki ‘i kinaua ‘e he’ena tamai.
- e. 1 Samuela 2:27–36; 3:12–14. Na’e fakatokanga e tangata ‘a e ‘Otuá kia ‘Īlai fekau’aki mo e nunu’a ‘o e faiangahala ‘a hono fāmili.
- f. 1 Samuela 3. Na’e folofola ‘a e ‘Eikí kia Samuela pea na’á ne tali.
- h. 1 Samuela 8. ‘Oku fie ma’u ‘e ‘Isileli hanau tu’i, koe’uhí ke nau hangē ko e ngaahi pule’anga kehé. Na’e fakatokanga ai ‘a Samuela ki he fakatu’utāmaki ‘o e fili ko ‘eni ‘a e kakaí.

- Ko e hā ‘oku tala mai ‘e he tō’onga ‘a e ongo foha ‘o ‘Īlai ‘okú na faka’apa’apa’i? (Vakai, 1 Samuela 2:12–17, 22–25.) Ko e hā ha ngaahi kongā ‘o ‘etau mo’uí ‘oku tau faka’apa’apa’i ai kitautolu kae ‘ikai ko e ‘Eikí?
- Na’e ha’u ha tangata ‘a e ‘Otuá ‘o akonaki ‘i ‘a ‘Īlai, tu’unga he lahi ange ‘ene faka’apa’apa ki hono ongo fohá ‘i he ‘Otuá (1 Samuela 2:27–29). Ko e hā ha founga na’e faka’apa’apa’i lahi hake ai ‘e ‘Īlai hono ongo fohá ‘i he ‘Otuá? Ko e fē ‘a e taimi ‘oku lahi ange ai ‘etau faka’apa’apa ki he kakai kehé ‘i he ‘Otuá?

- Na'e fēfē hono faka'apa'apa'i 'e Samuela 'a e 'Eikí? Na'e fēfē hono faka'apa'apa'i 'e he 'Eikí 'a Samuelá? (Vakai, 1 Samuela 3:19; vakai foki,

1 Samuela 2:30.) 'Okú ke pehē 'e anga fēfē hano faka'apa'apa'i kitautolu 'e he 'Eikí 'o kapau te tau faka'apa'apa'i la?

“Oku 'Afio'i 'e [he 'Eikí] 'a e Lotó”

1 Samuela 9–11; 13; 15–17

22

Ako 'a e ngaahi folofola ko 'eni:

- a. 1 Samuela 9–11. Na'e kole tokoni 'a Saula kia Samuela (9:1–14, 18–24). Na'e fakahā 'e he 'Eikí kia Samuela ke tu'í 'a Saula (9:15–17). 'Oku akonaki'i mo pani 'e Samuela 'a Saula ke 'uluaki tu'í ki 'Isileli (9:25–27; 10:1–8). Na'e toe fanau'í fo'ou fakalaumālie 'a Saula pea ne kikite (10:9–13). Na'e fakahā 'e Samuela 'a Saula ki he kakaí (10:17–27). Na'e taki 'e Saula 'a 'Isileli 'i he taú pea nau ikuna (11:1–11). Na'e 'ikai loto ia ke tautea'i 'a e kakai tangatá telia na'a nau pehē 'oku 'ikai ke ne lava 'o taki 'a e kakaí (11:12–15)
- e. 1 Samuela 13:1–14. Na'e fai 'e Saula ha feilaulau tutu ka na'e 'ikai ke ne ma'u ha mafai.
- f. 1 Samuela 15 Na'e tu'utu'uni kia Saula ke ne faka'auha 'a e kau 'Amalekí fakataha mo 'enau ngaahi koloá, ka na'e fakahaofi 'e Saula ha'anau fanga monumanu 'e ni'ihí ke fai feilaulau 'aki (15:1–9). Na'e 'ikai tali 'e he 'Eikí 'a e feilaulau 'a e tu'í ko Saulá, pea fakahā ai 'e Samuela kia Saula 'oku lelei ange 'a e talangofuá 'i he fai feilaulau (15:10–35).
- h. 1 Samuela 16. Na'e fili 'e he 'Eikí 'a Tēvita ke ne fetongi 'a Saula 'i he tu'í (16:1–13). Na'e mavahe 'a e Laumālie Mā'oni'oni meia Saula, pea ma'u ia 'e ha laumālie kovi (16:14–16;

fakatokanga'i ange 'oku pehē 'e he liliu na'e fai 'e Siosefa Sāmitá ko e laumālie kovi ko 'eni na'e 'ikai mei he 'Otuá ia). Na'e fili 'e Saula 'a Tēvita ke hoko ko ha'ane tangata tā ha'ape mo to'o me'atau.

h. 1 Samuela 17. Na'e tāmata'i 'e Tēvita 'a Kolaiate 'i he mālohi 'o e 'Eikí.

- Ko e hā e tali 'a Samuela ki he fakamatala 'a Saula fekau'aki mo 'ene fakahaofi e fanga monumanu 'a e kau 'Amalekí? (Vakai, 1 Samuela 15:22). Te tau faka'aonga'i fēfee'i 'a e tali 'a Samuelá?
- Ko e hā na'e 'ilo'i 'e Samuela 'i he'ene feinga ke 'ilo'i pe ko hai 'i he ngaahi foha 'o Sesé te ne fetongi 'a Saulá? (Vakai, 1 Samuela 16:6–7.) Ko e hā 'oku ako'i mai 'e he 1 Samuela 16:7 fekau'aki mo hono sivi'i kitautolu 'e he 'Eikí? Ko e hā 'oku 'afio'i 'e he 'Eikí 'i hotau lotó? Te tau lava fēfē 'o fakatupulaki e me'a te tau lavá pea mo 'etau loto ko ia ke sio 'o fakalaka atu mei he fōtunga pē ki tu'a 'o e kakai kehé 'o a'u ki lotó?
- Na'e founga fēfē 'a e loto lahi 'a Tēvita ke tau mo Kolaiaté? (Vakai, 1 Samuela 17:32–37, 45–47.) 'Oku tokoni'i fēfee'i koe 'e he 'Eikí ke ke lava'i 'a e ngaahi Kolaiate 'okú ke fehanganangi mo iá?

Laukonga makehé: 1 Samuela 12; 14

“Ke ‘Iate Kitaua Ma‘u ai pē ‘a [e ‘Eikí] ‘o Ta‘engata”

1 Samuela 18–20; 23–24

23

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘eni:

- a. 1 Samuela 18:1–16. Na’e fefuakava‘aki ‘a Sonatane mo Tēvita ki hona kaungā-me‘á (18:1–4). Na’e fakahikihiki ‘e ‘Isileli ‘a Tēvita ‘i he‘ene to‘a he taú (18:5–7). Na’e kamata ke meheka ‘a Saula ‘ia Tēvita peá ne feinga ke tāmata‘i ia (18:8–16; fakatokanga‘i ange ‘oku pehē ‘i he Liliu ‘a Siosefa Sāmīta ‘o e veesi 10, ko ha laumālie ‘uli na’e ma‘u ‘e Saulá ka ‘oku ‘ikai ko ha ha‘u mei he ‘Otuá).
- e. 1 Samuela 18:17–30; 19:1–18. Na’e tau ‘a Tēvita mo e kau Filisitiá kae lava ke mali mo e ‘ofefine ‘o Saulá, ka na’e ‘ikai te ne ‘ilo‘i ko e feinga ia ‘a Saula ke tāmata‘i ia ‘i he taú (18:17–25). Na’e ikuna ‘e Tēvita ‘a e kau Filisitiá pea mali ai mo e ‘ofefine ‘o Saula ko Mikalé (18:26–28). Na’e tala ‘e Sonatane kia Tēvita ke toitoi ka ne feinga ke fakaloto‘i ‘a Saula ke ‘oua ‘e tāmata‘i ia (19:1–7). Na’e ‘ikai lava e feinga ko ‘eni ‘a Saula ke tāmata‘i ‘a Tēvitá (19:9–10). Na’e fakahaofi ‘e Mikale ia mei he ngaahi feinga ko ‘eni ‘a Saula ke to‘o ‘ene mo‘uí (19:11–18).
- f. 1 Samuela 20. Na’e to e fakafo‘ou ‘e Sonatane mo Tēvita ‘a ‘ena

fefuakava‘aki hona kaume‘á mo ‘ena melinó. Na’e fakahā ‘e Sonatane kia Tēvita ‘a e taimi na’e to e feinga ai ‘a Saula ke tāmata‘i ia.

- h. 1 Samuela 23–24 Na’e hoko atu e tau ‘a Tēvita mo e kau Filisitiá peá ne ‘ilo ai ‘a Saula. Na’e fakahaofi ai ‘e Tēvita ‘a Saula.
- Ko e hā hono ‘uhinga na’e ‘ikai ke meheka pe ilifia ai ‘a Sonatane ‘ia Tēvitá? (1 Samuela 18:1, 3.)
  - Ko e hā na’e fehi‘a ai ‘a Saula ‘ia Tēvitá? (Vakai, 1 Samuela 18:6–9.) Ko e hā ‘oku faingata‘a ai ke tau fiefia ‘i ha tu‘umālie ‘a ha kakai kehe? ‘Oku uesia fēfē ‘e he meheka mo e pōlepolé ‘etau mo‘ui fakalaumālié?
  - Na’e fakalelei‘i fēfee‘i ‘e he tui ‘Otuá ‘a e kaume‘a ‘o Sonatane mo Tēvitá? (Vakai, 1 Samuela 20:23.) ‘Oku langaki fēfee‘i ‘e he‘etau ‘ofa ‘Otuá ‘a ‘etau ‘ofa ki he kakai kehé?
  - Ko e hā ‘oku ako‘i mai ‘e he tō‘onga ‘a Tēvitá fekau‘aki mo e loto sāuni? (Vakai, 1 Samuela 24:6–15.)

Laukonga makehé: 1 Samuela 14:1–16; 2 Samuela 1

“Ke ke Fakatupu ‘Iate Au ha Loto Ma‘a”

2 Samuela 11–12; Saame 51

24

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘eni:

- a. 2 Samuela 11. Na’e fe‘auaki ‘a Tēvita mo e mali ‘o ‘Ūlia ko Pāsepa (11:1–5). Na’e ‘ikai lava ‘a Tēvita ke fufuu‘i ‘ene faiangahalá (11:6–13).

Na’e feinga ke ne tāmata‘i ‘a ‘Ūlia (11:14–17). Na’e mali ‘a Tēvita mo Pāsepa pea ne ‘i ai ha na foha).

- e. 2 Samuela 12:1–23. Na’e ako‘i ‘e he palōfita ko Nētané ‘a e mamafa ‘o e

faiangahala ‘a Tēvitá ‘aki ha‘ane fai ha talanoa fakatātā (12:1–6). Na‘e fakahā kia Tēvita ‘e tautea ia koe‘uhí ko ‘ene faiangahalá (12:7–14; fakatokanga‘i ange he Liliu ‘a Siosefa Sāmīta ‘o e veesi 13 na‘e pehē ‘e Nētane, “Na‘e ‘ikai ke to‘o ‘e he ‘Eikí ia ‘a e angahalá koe‘uhí ke ‘oua na‘a mate”). Ko e ‘uluaki foha ‘o Tēvita mo Pāsepá na‘e mate kei valevale pē (12:15–23).

h. Saame 51. Na‘e fekumi ‘a Tēvita ‘i he‘ene fakatomalá ke fakamolemole‘i ia.

Na‘e tu‘i ‘a Tēvita ‘i he hili ‘a Saulá, pea na‘e hoko ko e taha ‘o e ngaahi tu‘i ‘iloa taha ‘i he hisitōlia ‘o ‘Isilelí. Na‘á ne fakataha‘i ‘a e ngaahi fa‘ahingá ke pule‘anga pē ‘e taha; na‘á ne malu‘i ‘a e ngaahi koloa ‘o e fonuá na‘e tala‘ofa ki hono kakaí, pea na‘á ne fokotu‘u ha pule‘anga ‘o fakatatau ki he fono ‘a e ‘Otuá. Neongo ia, ko e ta‘u ‘e uofulu fakamuimui taha ‘o ‘ene mo‘uí, na‘e fakamele‘i ia ‘e he ngaahi nunu‘a ‘o ‘ene faiangahalá.

- Ko e hā ‘a e me‘a na‘e fai ‘e Tēvita ‘o ne fakaiku fakahoko ai ‘a e tonó? (Vakai, 2 Samuela 11:2–4). Ko e hā ‘a e me‘a ‘okú ne tohoakí‘i ‘a e kakaí ke

nau fe‘auakí? Ko e hā ‘a e me‘a te tau fai ke tau faka‘ehi‘ehi ai mei he fe‘auakí?

- Ko e hā ‘a e angahala lahi na‘e fai ‘e Tēvita ke fufuu‘i ai ‘ene loto fe‘auakí? (Vakai, 2 Samuela 11:14–17.) ‘Okú ke pehē ko hai na‘e fakakaukau ‘a Tēvita te ne lava ‘o fufuu‘i mei ai ‘ene angahalá? Ko e hā ‘e hoko ‘i he‘etau feinga ke fufuu‘i ‘etau ngaahi angahalá?

‘I he‘ene saame ki he ‘Eikí, ‘oku hā ai ‘a e loto ‘a Tēvita ke ne tokoní‘i ‘a e kakaí kehé ke nau fakatomalá, ‘aki ‘ene pehē, “[Pea te u toki ako‘i ‘a e kau maumau–fonó ‘i ho ngaahi halá;] pea [‘e] liliu kiate koe ‘a e kau angahalá (Saame 51:13). Neongo ne mole ‘a e hakeakí‘i ‘o Tēvitá ‘i he‘ene fokotu‘utu‘u ke tāmāte‘i ‘a ‘Ūliá, ka ‘oku tau lava ‘o ako mei he‘ene fakatomala mo feinga ke fakamolemole‘i ‘ene tonó. ‘Okú ako‘i kitautolu ‘e he‘ene ngaahi lea he Saame vahe 51, ki he tafa‘aki kehekehe ‘o e fakatomala mo‘oní. ‘I ho‘o ako ‘a e sāmé, feinga ke ke kumi ha ngaahi founa te ke lava ‘o faka‘aonga‘i ai ‘a e sīpinga fakatomala ‘a Tēvitá ‘i ho‘o mo‘uí.

Laukonga makehé: 2 Samuela 2–10

“Ke Fakamālō [ki he ‘Eikí] ‘a e Me‘a Kotoa pē ‘Oku Mānava”

Ngaahi Saame

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘ení pea mo e lahi taha te ke lava ‘i he Ngaahi Sāmé.

Ko e tohi ‘o e Ngaahi Sāmé ko ha ngaahi mau na‘e hiva‘i ke fakahikihikí‘i ‘a e ‘Otuá, ‘a ia na‘e fa‘u ‘e Tēvita . Ko e tohi hiva ia ‘a ‘Isilelí ‘i he kuonga fuoloá.

Ko e konga lahi ‘o e tohi Ngaahi Sāmé ‘okú ne kikite‘i ‘a e misiona ‘a Kalaisi ko e Mísaiá. Fakatokanga‘i ange na‘e hoko ‘a e ngaahi kikite kia Kalaisi ‘oku hā ‘i he Ngaahi Sāmé.

Kikité

Ngaahi Saame 69:20

Ngaahi Saame 22:7–8

Fakahokó

Ma‘ake 14:32–41

Mātuu 27:39–43

Kikité**Fakahokó**

Ngaahi Saame 22:16 Ma'ake 15:25

Ngaahi Saame 22:18 Mātiu 27:35

Ngaahi Saame 22:1 Mātiu 27:46

Ngaahi Saame 16:10 Ngāue 2:31–32;
13:34–35

Lau 'a e ngaahi saame ko 'eni he 'okú ne fakamatala'ia 'a e loto hounga'ia 'i he 'alo'ofa mo e fa'a fakamolemole 'a e

Fakamo'uí: Saame 23:51; 59:16; 78:38; 86:5, 13; 100:4–5; 103:2–4, 8–11, 17–18).

Lau 'a e ngaahi saame ko 'eni 'okú ne ako'í mai 'a e mahu'inga 'o e tui ki he 'Eikí: Saame 4:5; 5:11; 9:10; 18:2; 56:11; 62:8; 118:8–9.

Lau 'a e ngaahi saame ko 'eni ki he tempalé: Saame 5:7; 15:1–3; 24; 27:4; 65:4; 84:1–2, 4, 10–12; 122; 134.

Ko e Tu'í ko Solomoné: Ko ha Tangata na'e Poto, mo Toe Vale pē

26

1 Ngaahi Tu'í 3; 5–11

Ako 'a e ngaahi folofola ko 'eni:

a. 1 Ngaahi Tu'í 3:5–28. Na'e tu'í 'a Solomone 'o hoko he'ene tamai ko Tēviá pea na'á ne muimui ki he 'Eikí. Na'e hā 'a e 'Eikí kia Solomone mo tāpuaki'í 'aki ia 'a e potó, koloá mo e lāngilangí (3:5–15). Na'e 'omai 'e ha ongo fefine ha tamasi'í kia Solomone ke ne fakahā ange pe ko hai 'oku 'a'ana 'a e tamasi'í (3:16–28).

e. 1 Ngaahi Tu'í 5–6; 7:1–12. Na'e langa 'e Solomone ha fu'u tempale (5–6). Na'á ne to e langa foki mo hano palasi (7:1–12).

f. 1 Ngaahi Tu'í 8:22–66; 9:1–9. Na'e momoi 'e Solomone 'a e tempalé ki he 'Eikí mo kole ki ai ke tāpuaki'í 'a 'Isileli 'aki 'a e tu'umālie fakalaumālie mo e fakamatelié (8:22–66). Na'e to e hā 'a e 'Eikí kia Solomone 'o tala'ofa ange te ne tāpuaki'í 'a 'Isileli kapau te nau tauhi kiate Ia, ka te ne fakamala'ia'í kinautolu kapau te nau tafoki ki he ngaahi 'otua kehé (9:1–9).

h. 1 Ngaahi Tu'í 10–11. Na'e ongoongoa 'a Solomone koe'uhí ko 'ene poto mo tu'umālie (10:1–13, 24–25). Na'e hoko foki 'o fu'u mo'umo'ua 'aupito (10:14–23, 26).

Na'á ne mali ki ha kakai fefine na'e 'ikai ko ha kakai 'Isileli, 'o nau fakaloto'í ai ia ke lotu ki he ngaahi 'otua loí (11:1–10). Na'e fakatupu 'e he 'Eikí ha ngaahi faingata'a ke hoko kia Solomone (11:11–25). Na'e kikitē'í 'e he palōfitá 'e vaheua 'a e pule'anga 'Isileli koe'uhí ko e faiangahala 'a Solomoné (11:26–40).

- 'Oku 'uhinga ki he hā ke te ma'u ha loto potó? (Vakai, 1 Ngaahi Tu'í 3;28; 4:29.) Ko e hā na'e pehē ai 'e Solomone 'okú ne fu'u fie ma'u 'a e fo'í tāpuaki makehe ko iá? (Vakai, 1 Ngaahi Tu'í 3:7–8.) 'E tokoni'í fēfee'í kitautolu 'e he poto 'o e 'Otuá 'i hotau ngaahi fatongia 'i 'apí, ngāué, akó pea mo e Siasí? Te tau ma'u fēfē 'a e poto ko 'eni?
- Ko e hā e tala'ofa 'a e 'Eikí kia Solomone fekau'aki mo e tempalé? (Vakai, 1 Ngaahi Tu'í 6:11–13.) Ko e hā ha tala'ofa tatau 'oku 'omai 'e he 'Eikí kia kitautolu 'i he ngaahi 'ahó ni? (Vakai, T&F 97:15–17.) Te tau lava fēfē 'o 'ai 'a e ivi 'o e tempalé ke mālohi 'i he'etau mo'uí?
- Na'e toe tupulaki fēfē 'a e koloa'ia mo e lāngilangi 'o Solomoné 'i he

hili 'o 'ene langa 'a e temipalé? (Vakai, 1 Ngaahi Tu'i 10:1–15, 24–25.) Na'e ngāue hala 'aki fēfē 'e Solomone 'a e ngaahi tāpuaki ko 'eni? (Vakai, 1 Ngaahi Tu'i 10:16–23, 26–29.) 'Oku totonu ke faka'onga'i

fēfē 'a e potó, koloá mo e lāngilangi? (Vakai, Siope 2:18–19).

Laukonga makehé: 1 Ngaahi Tu'i 2:1–12; 4:29–34; 7:13–51; 1 Fakamatala Me'a Hokohoko 29; Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 46.

Ko e Ivi Tākiekina 'oku Ma'u 'e he Kau Taki Angakovi mo e Kau Taki Anga-mā'oni'oni

27

1 Ngaahi Tu'i 12–14; 2 Fakamatala Me'a Hokohoko 17; 2

Ako 'a e ngaahi folofola ko 'eni:

a. 1 Ngaahi Tu'i 12:1–20. Na'e tu'i 'a Lehōpoame 'o fetongi 'ene tamai ko Solomone, 'o ne tu'i ki he fa'ahinga 'e hongofulu-mā-ua 'o 'Isilelí. Na'e 'ikai tui ki he akonaki 'a e kau tangata potó ki hono tauhi hono kakaí, ka ne to e fakalahi atu 'e ia 'a e kavengá ke mafasia 'a e kakaí (12:1–15). Na'e mavaeua ai 'a e pule'anga tu'unga 'i he angatu'u 'a e fa'ahinga 'e hongofulú (12:16–19; Na'e tauhi pē 'e he fa'ahinga 'e hongofulú 'a e hingoa ko e pule'anga 'Isilelí, ka ko e fa'ahinga 'o Siuta mo Penisimaní na'e pule'i kinaua 'e Lehōpoame pea ui ko e pule'anga 'o Siuta). Na'e fili 'e he pule'anga 'Isilelí 'a Selōpoame ko honau tu'i (12:20).

e. 1 Ngaahi Tu'i 12:25–33; 13:33–34; 14:14–16, 21–24. Na'e taki 'e Selōpoame hono kakaí ke nau tauhi tamapua (12:25–33; 13:33–34). Na'e fakahā 'e he palōfitá 'e faka'auha 'a e fāmili 'o Selōpoamé pea 'e movete 'a 'Isilelí (14:14–16). Na'e taki 'e Lehōpoame 'a e pule'anga Siutá ke nau tauhi tamapua (14:21–24).

• 2 Fakamatala Me'a Hokohoko 17:1–10; 20:1–30. Na'e tu'i 'a e mokopuna ua 'o Lehōpoame ko Sihosāfaté ki he pule'anga Siutá pea ko ha tu'i angatonu ia (17:1–10). 'I hono 'ohofi 'o Siuta 'e hono ngaahi filí, na'e lotu mo 'aukai 'a Sihosāfate pea mo hono kakaí. Na'e folofola ai 'a e 'Eikí kia kinautolu, ko e taú 'oku 'a'ana ia. Na'e to e fetau'aki pē honau filí 'iate kinautolu 'o nau to e 'auha pē kinautolu (20:1–30).

• Ko e hā 'a e akonaki na'e fai ange 'e he mātu'á kia Lehōpoame 'o kau ki hono pule'i hono kakaí? (Vakai, 1 Ngaahi Tu'i 12:6–7; 2 Fakamatala Me'a Hokohoko 10:7.) Te ke faka'onga'i fēfē'i 'a e akonaki ni 'i ho 'apí, 'i he ngāué, 'i he akó pea mo e Siasí?

• Na'e fakaivia 'e Sihosāfate 'a e kakaí 'o Siutá ke nau fakatōkilalo ki he 'Eikí (2 Fakamatala Me'a Hokohoko 20:3–4). Ko e hā ha ngaahi fa'ifa'itaki'anga lelei kuó ke sio ai 'i he kau takí? Ko e hā ha me'a te tau fai ke tau fakaivia ai 'a e kakaí 'oku tau tauhi ke nau mā'oni'oni?

Laukonga makehé: 1 Ngaahi Tu'i 11:26–40; 2 Ngaahi Tu'i 17:20–23.

“Pea Hili ‘a e Afí Na’e ‘I ai ha Kihí‘i Le’o Mālie”

28

1 Ngaahi Tu‘i 17–19

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘ení:

a. 1 Ngaahi Tu‘i 17. Na’e sila‘i ‘e ‘Ilaisiā ‘a e langí ke ‘oua na‘a ‘uha, pea hola meia ‘Ēhapi mo Sisipeli, pea ko ha mana ‘a ‘ene mo‘ui ‘i he toafá (17:1–6). Na’e fekau ‘e he ‘Eikí ‘a ‘Ilaisiā ke ‘alu ki ha uitou ‘a ia te ne ‘oange ha vai mo ha‘ane me‘akai (17:7–16). Na’e fakamo‘ui ‘e ‘Ilaisiā ‘a e tama ‘a e uitou mei he maté (17:17–24).

e. 1 Ngaahi Tu‘i 18. Hili ha ta‘u ‘e ua ‘o e hongé, ne toe fetaulaki ‘a ‘Ilaisiā pea mo ‘Ēhapi pea ne pole‘i ai ia mo e kau taula‘eiki ‘a Pēali ke nau ui hifo ha afi mei he langí ke ne tutu ‘enau feilaulaú (18:1–2, 17–24). Na’e ‘ikai lava ‘e he kau taula‘eiki ‘a Pēali, ka na’e lotu ‘a ‘Ilaisiā pea na’e ‘ohifo ‘e he ‘Eikí ha afi ‘o ne tutu ‘a e feilaulau na‘á ne teuteú (18:25–40). Na’e lotu ‘a ‘Ilaisiā ke fakangata ‘a e hongé pea mo tuku mai ‘e he ‘Eikí mo ha ‘uha (18:41–46).

f. 1 Ngaahi Tu‘i 19. Na’e feinga ‘a Sisipeli ke tāmatedi ‘a ‘Ilaisiā (19:1–2). Na’e hola ‘a ‘Ilaisiā ki he toafá pea na’e fafanga ia ‘e ha ‘āngelo (19:3–8). Na’e ‘alu ‘a ‘Ilaisiā ki Hōlepi, ‘o ne ma‘u ai ‘a e fakafiemālie ‘o e Laumālie Mā‘oni‘oní pea mo fakahinohino‘i ai ia ke ne hoko atu e ngāue ‘a e ‘Otuá (19:9–19).

Hili hono taki ‘e Selōpoame ‘a ‘Isileli ki he tauhi tamapuá, na’e faka‘auha ia mo hono ngaahi hakó. Na’e to e hoko atu ki ai mo ha ngaahi tu‘i tauhi tamapua.

‘I hono kotoa ‘o e kau takí, ko ‘Ēhapi pē ‘a e tu‘i na’e fakatupu houhau taha ki he ‘Otuá, ‘i he ngaahi tu‘i kotoa ‘o ‘Isileli (1 Ngaahi Tu‘i 16:33). Na’e mali mo Sisipeli, peá ne fai ‘a e me‘a na’e fai ‘e Sisipeli, ‘o lotu kia Pēali mo fakaloto‘i hono kakaí ke nau kau mo ia he lotu ki he ‘otua loí. Na’e ‘ave ‘e he palōfita ko ‘Ilaisiā ha‘ane fakatokanga kia ‘Ēhapi mo hono pule‘angá.

- Ko e hā na’e fekau ai ‘e he ‘Eikí ‘a e uitou masivá ke ne tomu‘a fafanga ‘a ‘Ilaisiā peá ne toki fafanga ia mo ‘ene tamá? (Vakai, 1 Ngaahi Tu‘i 17:14–16.) Ko e hā ‘a e ngaahi founga ‘oku tala mai ke tau fakamu‘omu‘a ai ‘a e ngaahi me‘a ‘a e ‘Otuá ‘i he‘etau mo‘uí?

- ‘I he fakataha atu ‘a e kakaí ke fanongo kia ‘Ilaisiā ‘i he Mo‘unga Kāmelí, na‘á ne fehu‘i kia kinautolu, “Ko e hā ha fuoloa ho‘omou lotolotouá?” (1 Ngaahi Tui 18:21). Ko e hā ‘e hoko ‘o ka tau lotolotoua?

- Na’e fakafiemālie‘i fēfee‘i ‘e he ‘Otuá ‘a ‘Ilaisiā ‘i he Mo‘unga Hōlepi? (Vakai, 1 Ngaahi Tu‘i 19:9–13) Ko e hā ha me‘a ‘oku tau ako mei heni fekau‘aki mo e fetu‘utaki ‘a e ‘Otuá mo kitautolú? Ko e hā ‘oku fa‘a fetu‘utaki mai ai ‘a e ‘Otuá ‘i he kihí‘i le‘o vanavanaiki ‘o e Laumālie Mā‘oni‘oní kae ‘ikai ‘i ha fu‘u le‘o lahi pe ko ha me‘a ke faka‘ali‘ali hono mālohí? Te tau lava fēfē ‘o tala ‘a e fanafana ‘a e Laumālie Mā‘oni‘oní?

2 Ngaahi Tu’i 2; 5–6

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘ení:

- a. 2 Ngaahi Tu’i 2:1–18. Na’e teuteu’i ‘e ‘Ilaisiá ‘a ‘Ilaisa ke hoko ko e palōfita fo’ou (2:1–10). Na’e ‘ave ‘a ‘Ilaisiá ki he langí. Na’e to’o ‘e ‘Ilaisa ‘a e pulupulu ‘o ‘Iaisiáá peá ne hoko ko ha palōfita (2:11–15). Na’e kumi ‘e ha kau tangata ‘e toko nimangofulu ‘a ‘Ilaisiá ‘i ha ‘aho ‘e tolu, neongo hono tala ange ‘e Ilaisa ke tukú (2:16–18).
- e. 2 Ngaahi Tu’i 5. Na’e fakamo’ui ‘e ‘Ilaisa ‘a e kilia ‘o Neamaní (5:1–14). Na’e fakahíhiki ‘e Neamaní ‘a e ‘Eikí mo ne fakapale’i ‘a ‘Ilaisa, ka na’e ‘ikai tali ‘e ‘Ilaisa (5:15–19).
- f. 2 Ngaahi Tu’i 6:8–18. Na’e tokoni’i ‘e ‘Ilaisa ‘a e tu’i ‘o ‘Isilelí ‘i he tau mo Siliá (6:8–10). Na’e tu’utu’uni ‘e he tu’i ‘o Siliá ‘a ‘ene kau tau ke nau puke pōpula ‘a ‘Ilaisa, mo ‘ātakai’i ‘e he kau tau ‘a e kolo ko Tōtaní (6:11–14). Na’e ‘ikai ilifia ‘a ‘Ilaisa ka ne lotu, pea na’e faka’atā ‘e he ‘Eikí

ke mamata ki he fonu ‘a e ‘otu mo’ungá ‘i he kau tau ‘a e ‘Otuá ‘i ha ngaahi salioote afi, peá ne toki fakakuihi kātoa ‘a e kau tau ‘a Siliá (6:15–18).

- Ko e hā e me’a ‘oku talamai ‘e he talanoa ‘o Neamaní fekau’aki mo e muimui ki he akonaki ‘a e palōfitá - tatau ai pē pe ‘oku ‘ikai ke tau sai’ia ai pe ta’e mahino, pe ko ha me’a hā ngali faingofua? Ko e hā ha ngaahi me’a iiki pe faingofua ‘oku fekau ‘e he palōfitá pe ko e kau taki ‘o e Siasí ke tau fai? Ko e hā ‘oku faingata’ ai ke tau fai ‘a e ngaahi me’a ko ‘ení? Te tau feinga fēfē ke toe mālohi ange ‘etau muimui ki he ngaahi akonaki ‘a e kau taki ‘o e Siasí?
- Ko e hā e ‘uhinga ‘a ‘Ilaisa ki he ‘ene tamaio’eikí ‘i he’ene pehē, “Ko kinautolu ‘oku kau mai kiate kitauá ‘oku tokolahi hake ‘iate kinautolu ‘oku kau kiate kinautolú?” (2 Ngaahi Tu’i 6:16). Ko e hā ha’o vakai ki hono fakamo’oni’i ‘o e lea ‘a ‘Ilaisá he ngaahi ‘ahó ni?

“Ha’u ki he Fale ‘o [e ‘Eikí]”

2 Fakamatala Me’a Hokohoko 29–30

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘ení:

- a. 2 Fakamatala Me’a Hokohoko 29–30. ‘Oku fakaava ‘e Hesekaia ko e tu’i ‘o Siutá ‘a e ngaahi matapā ‘o e temipalé peá ne fakahinohino’i ‘a e kau taula’eikí mo e kau Livaí ke nau fakama’a mo fakatapai ia ko honau lotu’anga ki he ‘Otuá (29:1–19). ‘I he ma’a ‘a e temipalé, na’e lotu fakataha leva ‘a Hesekaia mo hono kakai ‘o fakahíhiki ‘i ‘a e ‘Eikí (29:20–36). Na’e fakaafe’i ‘e Hesekaia ‘a ‘Isilelí

kotoa ke nau ha’u ki he temipale ‘i Selūsalemá (30:1–9). Na’e ‘i ai ha fa’ahinga na’a nau luma’i ‘a e fakaafé ni, ka ko e kau mā’oni’oni ‘o ‘Isilelí na’a nau hū ki he ‘Eikí ‘i Selūsalema (30:10–27).

- e. 2 Fakamatala Me’a Hokohoko 32:1–23. Na’e kapa ‘e Senakalipe, ko e tu’i ‘o Siutá, ‘a ‘Āsilia pea lea fakafetau ki he ‘Eikí (32:1–19). Na’e lotu ‘a ‘Īsaia mo Hesekaia ‘o kole tokoni, pea na’e hanga ‘e he ‘āngelo

‘a e ‘Eikí ‘o faka‘auha ‘a e konga lahi
‘a e kau tau ‘a ‘Āsiliá (32:20–23).

f. 2 Fakamatala Me‘a Hokohoko 34.

Hili e tu‘i ‘a e foha mo e mokopuna
‘o Heseкаиá, ‘a ia ko ha ongo tu‘i ne
faiangahala, na‘e hoko leva ‘a Sōsaia,
ko e mokopuna tolu ‘o Heseкаиá, ‘o
tu‘i ki Siuta. Na‘e faka‘auha ‘e Sōsaia
‘a e ngaahi tamapua kotoa pē ‘i he
pule‘angá peá ne fakalelei‘i ‘a e
temipalé (34:1–13). Na‘e ma‘u hake
‘a e tohi ‘o e fonó ‘i he temipalé pea
na‘e lau ‘e Sōsaia, mo ne tangi ‘i
he‘ene ‘ilo‘i e fuoloa hono lí‘aki ‘e he
kakaí ‘a e fonó (34:14–21). Na‘e
kikite‘i ‘e he palōfita fefine ko Hūlitá
‘e faka‘auha ‘a Siuta, ka na‘á ne pehē
he ‘ikai mamata ai ‘a Sōsaia
(34:22–28). Na‘e fuakava ‘a Sōsaia

mo hono kakaí te nau tauhi ‘a e ‘Eikí
(34:29–33).

- Ko e hā ha me‘a ‘oku tau ako meia
Heseкаиá ‘i he fekau‘aki lelei pē ‘o
ha‘ate falala kiate kita pea mo ‘ete
falala ki he ‘Eikí? (Vakai, 2 Fakamatala
Me‘a Hokohoko 32:7–8.)
- Ko e hā ‘a e fuakava na‘e fai ‘e Sōsaia
mo hono kakaí ‘i he‘enau ‘i he
temipalé? (Vakai, 2 Fakamatala Me‘a
Hokohoko 34:31–33.) Te tau teuteu
fēfē ke fakahoko ‘etau ngaahi
fuakava toputapu he temipalé? ‘I
hono fai ‘o ‘etau ngaahi fuakava ko
‘ení, ko e hā ‘oku mahu‘inga ai ke
tau toutou ‘alu ki he temipalé?

Laukonga makehé: 2 Ngaahi Tu‘i
18–19; 22–23; ‘Īsaia 37:10–20, 33–389.

“Oku Monū‘ia ‘a e Tangata ‘okú ne Ma‘u ‘a e Potó”

Lea Fakatātaá mo e Tangata Malangá

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘ení pea mo
e lahi taha te ke lava ‘i he Lea Fakatātaá
mo e Tangata Malangá.

Ko e Lea Fakatātaá ko ha lea nounou
‘okú ne fakahinohino‘i ‘a e mo‘ui
mā‘oni‘oni. Ko e Fuakava Motu‘á ‘oku
hiki ai ha lea fakatātā ‘e toluafe ‘a
Solomone. (1 Ngaahi Tu‘i 4:32). Ko e
lahi ‘o e ngaahi lea ko ‘ení ‘oku ‘i he
tohi Lea Fakatātaá. Neongo na‘e ‘ikai
ko ha kau palōfita ‘a Solomone mo
kinautolu na‘a nau fatu ‘a e tohi ní, ka
ko e ngaahi me‘a ne nau tohi ko e
finangalo ia ‘o e ‘Eikí. ‘Oku ‘i he
Tangata Malangá pē mo ha ngaahi lea
tatau, pea ‘oku tui ha tokolahi ko e fa‘u
kotoa kinautolu ‘e Solomone.

- ‘Oku fakamamafa‘i ‘e he Lea
Fakatātaá mo e Tangata Malangá
‘a e mahu‘inga ‘o e potó. Ko e hā
ha ngaahi faikehekehe ‘o e ‘iló mo

e potó? (Vakai, Lea Fakatātā 1:7;
9:9–10; 2 Nifai 9:28–29.)

- Ko e hā ha ngaahi akonaki ‘oku
‘omai ‘i he Lea Fakatātā 3:5–7? Ko
e hā ha ngaahi me‘a kuo hoko atu
‘o ne ako‘i ai koe ke ke falala ki
he ‘Eikí?
- Ko e hā ‘oku tokanga ai ‘a e ‘Eikí ki
he ngaahi lea ‘oku tau lea ‘akí?
(Vakai, Lea Fakatātā 16:27–28; 18:8;
25:18; Mātiu 12:36–37.) Te tau lava‘i
fēfē‘i ‘a e loi, lau, pe fakaongoongo
kovi‘i ‘o ha ní‘ihi kehe?
- Lea Fakatātā 13:10 & 16:18 ‘Okú na
fakahā mai ‘oku tupu ‘a e feke‘ike‘i
mo e faka‘auhá ‘i he fielahí. ‘E
fakahoko fēfē ‘eni ‘e he fielahí? ‘Oku
uesia fēfē ‘e he fielahí hotau fāmílí?
- Lea Fakatātā 22:6 Akonaki‘i ‘a e
tamasi‘i ‘i he hala ‘oku totonu ke ne

31

fou aí. Ko e hā 'e fai 'e he mātu'á ke muimui ai 'a e fānaú ki he akonaki ko 'eni? (Vakai, T&F 68:25–28.) 'E ako'í fēfē'i 'e he mātu'á 'a e ngaahi fono 'o e ongoongolelé ki he fānaú?

- Ko e hā 'oku mahu'inga ai ke tau ma'u ha fofonga fiefia mo loto fiemālié? (Vakai, Lea Fakatātā 15:13; 17:22.) Ko e hā te tau fai ke faka'ai'ai 'a e fofonga fiefia mo e loto fiemālie 'i hotau fāmilí takitaha?

“Oku ou 'Ilo 'Oku Mo'ui Hoku Huhu'í”

Siope 1–2; 13; 19; 27; 42

32

Ako 'a e ngaahi folofola ko 'eni:

- a. Siope 1–2. Na'e fetaulaki 'a Siope mo ha ngaahi faingata'a lahi. Neongo e mole 'ene koloá, fānaú pea mo 'ene mo'ui lelé, ka na'á ne kei angatonu pē ki he 'Eikí.
  - e. Siope 13:13–16; 19:23–27. Na'e ma'u ivi 'a Siope 'i he falala ki he 'Eikí pea mo 'ene fakamo'oni ki he Fakamo'uí.
  - f. Siope 27:2–6. Na'e ma'u 'e Siope ha ivi lahi mei he'ene mā'oni'oni mo faitotonu fakafo'ituituí.
  - h. Siope 42:10–17. Hili hono ikuna'í 'e Siope hono ngaahi 'ahi'ahi, na'e tāpuaki'í leva ia 'e he 'Eikí.
- Ko ha tangata na'e fēfē 'a Siope? Ko e hā ha ngaahi 'ahi'ahi na'e fehangahangi mo Siope?
  - Na'e tokoni fēfē 'a e fakamo'oni 'a Siope ki he Fakamo'uí ke ne lava'i ai hono ngaahi 'ahi'ahi (Siope 27:2–6).

'E lava fēfē 'e he'etau fakamo'oni fakafo'ituitui ki he fakamo'uí 'o tokoni'í kitautolu 'i he taimi 'o e faingata'á?

Na'e hoko foki 'a e fa'a kātaki 'a Siopé ko ha ma'u'anga ivi fakalaumālie ia 'e taha 'i he lolotonga e taimi 'o hono ngaahi faingata'á (27:2–6). Ko e hā ko ā 'a e fa'a kātaki? Na'e lava fēfē 'e he fa'a kātaki 'o tokonia 'a Siope 'i he lolotonga hono 'ahi'ahi'í? 'E lava fēfē 'e he'etau fa'a kātaki fakafo'ituituí 'o tokoni'í kitautolu 'i he taimi 'o e 'ahi'ahi'?

- 'I he hili hono ikuna'í 'e Siope hono ngaahi 'ahi'ahi, na'e fēfē leva hono tāpuaki'í ia 'e he 'Eikí? (Vakai, Siope 42:10–15; Sēmisi 5:11.) 'E fēfē hano tāpuaki'í kitautolu 'e he 'Eikí 'o ka tau ka ikuna'í hotau ngaahi 'ahi'ahi' (Vakai, Siope 23:10; 3 Nifai 15:9).

Laukonga makehé: Ngaahi vahe kehe 'i he tohi 'a Siopé; Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 121:1–10.

Ko Hono Fakamafola 'o e Ongoongolelé ki he Māmaní

Siona 1–4; Maika 2: 4–7

33

Ako 'a e ngaahi folofola ko 'eni:

- a. Siona 1–2. Na'e ui 'e he 'Eikí 'a Siona ke ne malanga'i 'a e fakatomalá ki he kakai 'o Ninivé. Na'e feinga 'a Siona ke hola mei he 'Eikí 'i ha vaka, pea

na'e folo ia 'e ha fu'u ika, pea 'i he'ene lotú na'e toe fakahaofi ia mei he kete 'o e fu'u iká.

- e. Siona 3–4. Na'e kikite'i 'e Siona 'e faka'auha 'a Ninive pea iku 'o ne

to e 'ita foki ia 'i he fakatomala 'a e kakai 'o Ninivé, ka na'e fakahaofi kinautolu 'e he 'Eikí (Na'e fakamatala'í 'e Siosefa Sāmita 'a e Siona 3:9–10— ko e kakaí na'e fakatomalá ka na'e 'ikai ko e 'Otuá). Na'e ako'í 'e he 'Eikí 'a Siona ke 'ofa ki he kakai kotoa pē.

f. Maika 2;12–13; 4:1–7, 11–13; 5:2–4, 7–8; 6:6–8; 7:18–20. Na'e kikite'í 'e Maika 'a e misiona 'o 'Isileli 'i he ngaahi 'aho faka'osí.

- Ko e hā na'e fie ma'u ai 'e he 'Eikí ke 'alu 'a Siona ki Ninivé? (Vakai, Siona 1:2.) Ko e hā na'e 'alu ai 'a Siona ki

Tāsisí? (Vakai, Siona 1:3.) Ko e hā 'oku 'ikai ke tau fie vahevahe ai 'a e ongoongolelei? Ko e hā ha me'a 'oku tau ako mei he talanoa 'o Sioná te ne tokoni'í kitautolu ke tau talangofua ki he 'Eikí 'o 'oatu 'a e ongoongolelei?

- Ko e hā 'a e kikite 'a Maika ki he temipale 'i he ngaahi 'aho kimui ní? (Vakai, Maika 4:1–2).
- 'Oku tokoni fēfē 'a e Maika 6:6–8 'i he taimi 'oku tau ongo'í ai 'oku tōtu'a 'a e me'a 'oku fie ma'u meiate kitautolú?

“Pea Te u Fakama'u Koe kiate Au 'o Lauikuonga”

Hōsea 1–3; 11; 13–14

Ako 'a e ngaahi folofola ko 'ení:

a. Hōsea 1–3. Na'e fakatātā 'e he palōfita ko Hōseá 'a e vā 'o e 'Eikí mo 'Isilelí ki ha husepāniti mā'oni'oni 'okú ne ma'u ha uai'í fe'auaki. 'I he ngaahi vahe ko 'ení 'oku hanga 'e Hōsea 'o fokotu'u 'a e 'Eikí ko e husepāniti ia pea ko Komá, ko 'Isileli ia, 'a ia ko e uai'í.

e. Hōsea 11; 13–14. Koe'uhí ko 'ene 'ofa ki hono kakaí, 'oku hanga ai 'e he 'Eikí 'o toutou fakaafe'í 'a 'Isileli ke nau fakatomala pea tafoki ange ki ai.

- Ko e fakatātā ko ia 'a Hōsea 'i he vahe 1–3, ko e hā 'a e tu'unga feilaulau 'oku finangalo 'a e 'Eikí ke ma'u meia kitautolú?

34

- Ko hai pe ko e hā 'a e ngaahi 'ofa'anga 'o 'Isilelí—Ko e hā 'a e ngaahi me'a 'oku nau fakatupu 'a e kakaí ke nau tafoki mei he 'Eikí? Ko e hā ha ngaahi me'a 'okú ne 'ai kitautolu ke tau mavahe mei he'etau tauhi fakamātoato ki he Fakamo'uí?
- Ko e hā e tala'ofa 'a e husepāniti ki hono uai'í kapau 'e foki mai kiate ia? (Vakai, Hōsea 2:19.) Ko e hā e tala'ofa 'a e 'Eikí ki hono kakaí, kapau te nau fakatomala pea tafoki kiate Ia? (Vakai, Hōsea 2:20, 23.)

Laukonga makehé: Ko e toenga 'o Hōseá.

“Oku Fakahā ‘e he ‘Otuá ‘ene Ngaahi me’a Liló ki He’ene kau Palōfitá”

35

‘Āmosi 3; 7–9; Sioeli 2–3

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘ení:

- a. ‘Āmosi 3:6–7. Na’e ako’i ‘e ‘Āmosi ‘oku fakahā ‘e he ‘Eikí ‘ene ngaahi me’a liló ki he’ene kau palōfitá.
- e. ‘Āmosi 7:10–17; 8:11–13; 9:8–15. Na’e ui ‘e he ‘Otuá ‘a ‘Āmosi ko ‘ene palōfita (7:10–15). Na’á ne kikite’i ‘a e taki pōpula mo e fakamovetevete ‘o ‘Isilelí (7:16–17; 9:8–10). Na’á ne kikite’i ‘e ‘i ai ha hongé ‘i he fie fanongo ki he folofola ‘a e ‘Eikí (8:11–13). Na’á ne kikite’i ‘e hoko ‘a ‘Isileli ko ha kakai lava me’a mo tu’umalie ‘i he ngaahi ‘aho faka’osí (9:11–15).
- f. Sioeli 2; 3:16–17. Na’e kikite’i ‘e Sioeli ‘a e tau mo e feke’ike’i ‘i he ngaahi ‘aho faka’osi (2:1–11). Na’á ne tala ki he kakai ke nau fakatomala (2:12–14; fakatokanga’i ange, ‘Oku pehē ‘e he veesi 13 mo e 14 ‘o e tohi Liliu ‘a Siosefa Sāmitá, ko e kakai ‘oku fie ma’u ke fakatomalá ka ‘oku ‘ikai ko e ‘Eikí). Na’e kikite’i ‘e Sioeli ‘e tāpuaki’i ‘e he ‘Otuá ‘a hono kakai ‘i he ngaahi ‘aho kimui ní pea te ne hua’i hifo hono Laumālié kiate kinautolu (2:15–32; 3:16–17).

Na’e malanga ‘a ‘Āmosi ki he kakai ‘o e pule’anga ‘Isilelí mei he 800 ki he 750 KM. Ko e tokolahi ‘o e kakai ko ‘ení na’a nau hē mei he ongoongolelé. ‘I he taimi na’e fakahā ai ‘e ‘Āmosi ki he kakai ‘enau faiangahalá, na’á ne kikite’i mo honau tauteá. Neongo ia, na’á ne fakamamafa’i ‘oku talitali mai ‘a e ‘Otuá ke talia ha taha pē ‘oku fakatomala. Na’e ‘i ai foki mo ha

ngaahi kikite ‘a ‘Āmosi ki he ngaahi ‘aho kimui ní.

Na’e malanga ‘a Sioeli ki he kakai ‘o e pule’anga Siutá. Ko e lahi ‘o e ngaahi kikite ‘a Sioeli ‘oku fekau’aki ia mo e ngaahi ‘aho kimui ní.

- Ko e hā ‘a e me’a na’e ako’i ‘e he palōfita ko ‘Āmosí, kau ki he mahu’inga ‘o e kau palōfitá? (Vakai, ‘Āmosi 3:7). Ko e hā ‘oku ako’i ‘e he Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 1:37–38 fekau’aki mo e totonu ke tau tokanga ki he ngaahi pōpoaki ‘a e kau palōfitá?
- Ko e hā na’e kikite’i ‘e ‘Āmosi ‘e hoko kapau he ‘ikai tali ‘e ‘Isileli pe te nau ta’e tokanga ki he ngaahi pōpoaki ‘a e kau palōfitá? (Vakai, 8:11–13.) ‘Oku ‘uhinga fēfē hono fakatātaai ‘o e hongé ki he ‘ikai to e ma’u ha folofola ‘a e ‘Eikí? ‘Oku ‘uhinga fēfē hono fakatau ‘o e ngaahi tāpuaki ‘o hono fakafoki mai ‘o e ongoongolelé, ki ha fu’u kātōangá?
- Toe fakamanatu ‘a e Sioeli 2:12–32 pea mo e 3:16–17 pea kumi mo e ngaahi tali ki he ngaahi fehu’i ko ‘ení: Ko e hā ha fakaafe kuo ‘omai ‘e he ‘Eikí ki he fa’ahinga ko ē ‘oku nau mo’ui ‘i he ngaahi ‘aho kimui ní? Ko e hā ‘a e ngaahi tāpuaki ‘oku tala’ofa ‘e he ‘Eikí kiate kinautolu ‘e muimui kiate ia ‘i he ngaahi ‘aho kimui ní?

Laukonga makehé: Hisitōlia ‘o Siosefa Sāmitá 2:41; Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 1:14–28, 37–38

“E hoko ‘a e Nāunau ‘o Saioné ko e Hūfanga’anga”

36

‘Īsaia 1–6

Ako ‘a e ‘Īsaia 1–6

Na’e kikite’i ‘e ‘Īsaia e ngāue ‘a e Fakamo’uí ‘i he’ene ‘i māmaní, mo e faka’auha ‘e muimui mai ‘i he faiangahala ‘a ‘Īsilelí, pea mo e ngāue mo e taumu’a ‘a ‘Īsilelí ‘o e ngaahi ‘aho kimui ní.

- Ko e lahi ‘o e ngaahi fakatokanga mo e ngaahi kikite ‘a ‘Īsaia na’e hoko ia ‘i hono taimí, he ko ha taimi ia ‘o e faiangahala pea pehē foki ki he

kuongá ni. ‘Oku tatau fēfē ‘a e me’a ‘oku fakamatala ki ai ‘a ‘Īsaia 1–5 mo e māmaní ‘i he ‘ahó ni?

- Ko e fē ‘a e feitu’u mā’oni’oni ‘e tolu ‘oku lau ki ai ‘a ‘Īsaia 4:5–6 ‘oku hao mei he tēvoló? Ko e hā ha ngaahi lea ‘oku faka’aonga’i ‘i he ngaahi vēsí ni, ‘okú ne fakamatala’i hano malu’i kitautolu ‘e he ngaahi feitu’u mā’oni’oni?

Laukonga makehé: 2 Nīfai 11

“Kuó ke Fai ha Ngaahi Me’a Fakafofó”

37

‘Īsaia 22; 24–26; 28–30

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘eni:

- a. ‘Īsaia 22:22. Na’e fakaava ‘e he Fakamo’uí ‘a e matapā ki he ‘afio’anga ‘o e Tamai Hēvaní.
- e. ‘Īsaia 24:21–22. Na’e anga–’ofa ‘a e Fakamo’uí ki he fa’ahinga ‘i he fale fakapōpūlá.
- f. ‘Īsaia 25:1–4; 32:1–2. Ko e Fakamo’uí ko ha mālohinga mo ha taulanga ū.
- h. ‘Īsaia 25:6–9. ‘E teuteu ‘e he Fakamo’uí ha katoanga pea te ne faka’auha ‘a e “‘ulí”
- i. ‘Īsaia 25:8. ‘Oku holoholo’i ‘e he Fakamo’uí hotau lo’imatá.
- k. ‘Īsaia 26:19. ‘E ‘omai ‘e he Fakamo’uí ‘a e Toetu’ú.
- l. ‘Īsaia 28:16. Ko e Fakamo’uí ‘a hotau makatu’u mo’oni.
- m. ‘Īsaia 29:4, 9–14, 18, 24. ‘E fakafoki mai ‘e he Fakamo’uí ‘a e ongoongolelé ki māmani.

n. ‘Īsaia 30:19–21. ‘Oku ‘afio’i ‘e he Fakamo’uí hotau mamahí pea te ne fakahinohino hotau halá.

- ‘E holoholo’i fēfee’i ‘e he Fakamo’uí hotau lo’imatá? (‘Īsaia 25:8).
- Na’e kikite’i ‘e ‘Īsaia ‘a e taimi ‘e hā’ele mai ai ‘a e Mīsaia, ‘ene pekiá pea mo ‘ene toetu’ú (‘Īsaia 25:8). Ko hai fua ‘e toetu’ú? (Vakai, ‘Īsaia 26:19; 1 Kolinitō 15:20–22; ‘Alamā 11:43–44). Ko e hā ‘oku tala mai ‘e ‘Īsaia 26:19 kau ki he ongo te tau ma’u ‘i he’etau toetu’ú? (vakai foki, T&F 138.12–16, 50).

Fakafehoanaki ‘a e ngaahi veesi ko ‘eni ‘i he ‘Īsaia vahe 29 mo e ngaahi potu folofola kehé ke ke ‘ilo’i hono fakahoko ‘o e ngaahi kikite ‘a e palōfita ko ‘Īsaia .

‘Īsaia 29:4 Molonai 10:27

‘Īsaia 29:9–10, 13 Hisitōlia ‘o Siosefa Sāmita 2:18–19

‘Īsaia 29:11–12 Hisitōlia ‘o Siosefa Sāmita 2:63–65

Īsaia 29:14 Tokāteline mo e
Ngaahi Fuakava 4:1;
6:1

- Na'e tala 'e Īsaia 'e 'unu'unu mai 'a e kakaí ki he 'Eikí 'aki honau lounгутú

ka 'oku mama'o honau lotó (Īsaia 29:13). Te tau fakapapau'i fēfē 'oku tau ofi ki he 'Eikí 'i he 'etau ngaahi fakakaukau fakafo'ituituí mo 'etau ngaahi leá?

“Oku 'Ikai mo ha Fakamo'ui ka Ko au Pē”

Īsaia 40–49

38

Ako 'a e Īsaia 40–49

- Toe fakamanatu 'a e Īsaia 40:28–31, 42:16; 43:1–4; 44:21–23; mo e 49:14–16. 'I ho'o lau 'a e ngaahi veesi ko 'ení, kumi e tali ki he ngaahi fehu'i: Ko e hā 'a e ngaahi 'ulungāanga 'o e Fakamo'uí 'oku lave ki ai 'a e ngaahi vēsí ní? 'E tupulaki fēfē 'etau tui ki he Fakamo'uí 'o ka tau ka 'ilo hono 'ulungāangá?
- 'Oku fa'a ngāue'aki 'a e Pāpiloné 'i he folofolá ko ha fakataipe 'o e māmani

faiangahalá. Ko e hā ha me'a 'e ma'u 'i ha'atau fekumi ki he ngaahi hala 'o māmani? (Vakai, Īsaia 47:1, 55, 7–11.) Ko e hā e tala'ofa 'a e 'Eikí ki he fa'ahinga te nau kumi kiate ia kae 'ikai ki māmani? (Vakai, Īsaia 48:17–18.)

- Ko e lahi 'o e ngaahi kikite 'a Īsaia na'e fekau'aki ia mo e Fakamo'uí pea mo 'ene kau tamaio'eikí. Ko e hā ha me'a 'oku ako'i mai 'e he Īsaia 49:1–6 fekau'aki mo hotau fatongia 'i he ngaahi 'aho kimui ní?

“Hono 'Ikai faka'ofa'ofa 'i he Ngaahi Mo'ungá”

Īsaia 50–53

39

Ako 'a e Īsaia 50–53

- Ko e hā 'oku tala mai 'i he Īsaia 53:2–5 kau ki he mo'ui 'a e Fakamo'uí? Ko e hā 'oku mahino ai kiate ia 'a 'etau ngaahi faingata'a'ia mo hotau mamahi? (Vakai, 'Alamā 7:11–13; Hepelū 2:16–18; 4:15.) Ko e hā ho'o ongo'i 'i ho'o 'ilo'i 'oku ne 'afio'i ho faingata'a'ia mo ho ngaahi mamahi? Ko e hā na'e fiemālie ai pē 'a e Fakamo'uí ke mamahi, kafo pea mo manukiá? (Vakai, 1 Nifai 19:9.)
- Na'e kikite'i 'e Īsaia 'a e ngaahi me'a 'e hoko fekau'aki mo e Fakalelé, 'a ia

ko e Fakamo'uí. Ko e hā 'a e me'a 'oku ako'i mai 'e he ngaahi veesi folofola ko 'ení kau ki he feilaulau fakalelé?

Īsaia 50:5–7 (vakai foki, Mātiu 26:39; Filipai 2:8)

Īsaia 51:6 (vakai foki, Mōsaia 16:9; 'Alamā 34:10)

Īsaia 53:2–4 (vakai foki, 'Alamā 7:11–13, Hepelū 2:16–18)

Īsaia 53:8–11 (vakai foki, Mōsaia 15:10–13)

Laukonga makehé: Mōsaia 14–15

“Fakalahi ‘a e Ngaahi Ngata‘anga ‘o Ho Fale Fehikitaki”

40

‘Īsaia 54–56; 63–65

Ako ‘a e ‘Īsaia 54–56; 63–65

- ‘Oku fakatātā ‘e ‘Īsaia ‘a e Siasí ki ha tēniti pea mo e siteikí ki he ‘akau tukituki ‘o e tēniti (‘Īsaia 54:2). Ko e hā ‘a e akonaki na‘á ne ‘omai ki he Siasí mo e siteikí? (Vakai, ‘Īsaia 54:2–3.) Ko e hā te tau fai ke fakamālohia ai ‘a e siteiki ‘oku tau nofo aí?

- Na‘e tohi ‘e ‘Īsaia ‘o pehē ‘oku hangē ‘a e folofola ‘a e ‘Otuá ki he laumālié ko ha ‘uha mo ha sinou ‘okú na fafanga ‘a e tenga‘i ‘akau (‘Īsaia 55:10–13). ‘Oku fafanga‘i fēfē‘i ‘e he ‘Otuá hotau laumālié? (Vakai, ‘Alamā 32:28.)
- ‘I he ‘Īsaia 65:17–25, ko e hā ‘a e ngaahi me‘a ‘e hoko ‘i he lolotonga ‘o e nofo tu‘i?

“He Vakai, Kuó u Ngaohi Koe he ‘Ahó Ni Ko e . . . Pou Ukamea”

41

Selemaia 1–2; 15; 20; 26; 36–38

Ako ‘a e Selemaia 1–2; 15; 20; 36–38

Na‘e malanga ‘a Selemaia mei he 626 ki he 586 KM, lolotonga ia e pule ‘a ha ha‘a tu‘i ‘e nima (meia Siosaia kia Setekaia). Na‘e feinga ‘a Siōsaia ki he kakaí ke nau tafoki mei he‘enau tauhi tamapuá mo e fe‘auakí. Na‘e fonu mamahi e mo‘uí ‘a Selemaia, ka ko e anga ‘o ‘ene fakafeangai mo ‘ene mamahi, ‘oku hoko ia ko ha fakamo‘oni kia kitautolu. Na‘e taa‘i mo tuku pōpula koe‘uhí ko ‘ene ngaahi kikite ki he pule‘anga Siutá. Na‘e fakamanamana‘i ma‘u pē ‘ene mo‘uí. Ka neongo ‘a e ngaahi ‘ahí‘ahí mo e ngaahi fakatangá, ka na‘e hangē ha “pou ukameá” (Selemaia 1:18). ‘Oku ‘omai ‘e he tohi ‘a Selemaia ha langaki mo‘uí ki he‘etau ngaahi tuí fakatāutaha ‘i he anga ‘o ‘ene tali ‘a e mamahi pea mo e puputu‘u ‘i he‘ene mo‘uí.

- Ko e hā ‘a e me‘a ‘oku ako‘i mai ‘i hono uiui‘i ‘o Selemaia fekau‘aki mo e tokāteline ‘o hono tomu‘a fakanofa kitautolú (Vakai, Selemaia 1:5)
- Ko e hā ha ngaahi faingata‘a na‘e fetaulaki mo Selemaia ‘i he‘ene fakahoko hono uiui‘i na‘e ‘oange ‘e he ‘Eikí? (Vakai, Selemaia 20:1–6; 26:7–15; 36:1–6, 20–24, 27–32; 37:12–16; 38:4–13.)
- Ko e hā ‘oku tau ako meia Selemaia ‘i he taimi ‘oku tau fetaulaki ai mo e ‘ahí‘ahí?
- ‘I he Selemaia 20:9, ko e hā e fakamatala ‘a Selemaia ki he folofola ‘a e ‘Eikí ‘i hono lotó? ‘Oku ‘uhinga ki he hā ‘a e hoko e folofola ‘a e ‘Eikí ko ha afi ‘oku vela ‘i hoto ngaahi huí?

“Te u Tohi Ia ‘i Honau Lotó”

Selemaia 16; 23; 29; 31

42

Ako ‘a e Selemaia 16; 23; 29; 31

- ‘I he Selemaia 31:31–34, ko e hā e tala‘ofa ‘a e ‘Eikí ki he ngaahi ‘aho kimui ní? (Vakai foki, ‘Isikeli 11:17–20; 36:24–28; 2 Kolinitō 3:2–3.) ‘Oku ‘uhinga ki he hā ke tohi ‘a e fono ‘a e ‘Otuá ‘i hotau ngaahi lotó? Ko e hā te tau fai ke tohi ai ‘a e

fono ‘a e ‘Otuá ‘i hotau lotó? ‘E fēfē hotau ‘ulungāngā ‘o ka tohi tongi e fono ‘a e ‘Otuá ‘i hotau lotó?

- ‘I he Selemaia 29:12–14, ko e hā ‘etau me‘a ‘e fai ke tau vāofi ai mo e ‘Otuá?
- Laukonga makehé: Selemaia 3–9; 30; 32:37–42; 33; 35

“Ko e Kau Tauhi Sipi ‘o ‘Isilelí

Selemaia 16; 23; 29; 31

43

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘eni:

- a. ‘Isikeli 34. Na‘e valokí ‘i ‘e he ‘Eikí ‘a e kau tauhi sipi na‘e ‘ikai ke nau fafanga ‘enau fanga sipí. Te ne kumi ‘a e fanga sipi he‘e pea ko ia ‘a e Tauhi Sipí.
  - e. ‘Isikeli 18:21–32 ‘Oku ako‘i mai ‘e ‘Isikeli ko e kau faiangahala ‘e fakatomalá te nau mo‘uí, ka ko e kau mā‘oni‘oni ‘oku faiangahalá ‘e lī kinautolu ki tu‘a.
  - f. ‘Isikeli 37:1–14. Na‘e mata me‘a-hā-mai ‘a ‘Isikeli ki ha ngaahi hui mōmoa lahi kuo nau toe mo‘uí.
  - h. ‘Isikeli 37:15–28. Na‘e kikite‘i ‘e ‘Isikeli ko e va‘akau ‘o Siutá pea mo e va‘akau ‘o Siosefá te na taha pē ‘i he to‘ukupu ‘o e ‘Eikí.
- ‘I he 597 KM na‘e hanga ai ‘e he tu‘í ‘o Pāpilone ko Nepukanesá ‘o puke pōpula ha kakai tokolahi ‘o e pule‘anga Siutá. Na‘e foki heni ‘a ‘Isikeli ‘a ia na‘e toki ui ‘e he ‘Eikí ko ‘ene palōfita, hili ha ta‘u ‘e nima mei ai. Na‘e malanga ‘a ‘Isikeli ki he kakai ni ‘o a‘u ki he 570 KM.

Ko e tohi ‘a ‘Isikeli ‘oku kau ai ha ngaahi valoki pea mo ha ngaahi

tala‘ofa ‘a ia ‘oku ‘ikai ngata pē ‘ene ‘aonga ki he pule‘anga motu‘á, ka ki ‘Isileli hono kátoa pea mo e mēmipa ‘o e Siasí ‘i he ‘ahó ni. Neongo ne faka‘auha ‘a Selūsalema, ka na‘e sio ‘a ‘Isikeli ki he ‘aho ‘e toe tānaki mo fokotu‘u ai ‘a ‘Isilelí.

- Ko hai ‘a e kau tauhi sipi ‘o ‘Isileli ‘oku lau ki ai ‘a e ‘Isikeli 34? Ko e hā ha ngaahi founa ‘oku tau hangē ai ha kau tauhi sipi ‘o ‘Isilelí?
- ‘Oku hoko fēfē ‘a e Fakamo‘uí ko hatau tauhi sipi? (Vakai, ‘Isikeli 34:11–16; Saame 23.)
- ‘Oku ‘uhinga ki he hā ke ngaohi ha loto pea mo ha laumālie fo‘ou? (‘Isikeli 18:31). Te tau lava fēfē ‘o a‘usia ‘a e liliu ko ‘eni ‘i he lotó? (Vakai ‘Alamā 5:7–14.)
- ‘I he kikite ‘a ‘Isikeli 37:15–28, ko e va‘a ‘akau ‘o Siutá ‘okú ne fakafofonga‘i ‘a e Tohi Tapú pea ko e va‘a ‘akau ‘o Siosefá ‘okú ne fakafofonga‘i ‘a e Tohi ‘a Molomoná. Ko e hā ha ngaahi tāpuaki ‘oku ha‘u mei he tānaki atu ‘o e Tohi ‘a Molomoná ‘o makehe mei he Tohi Tapú?

Laukonga makehé: ‘Isikeli 2.

“Ko e Me’a Kotoa pē ‘Oku Mo’ui mo Ngāue ‘i he Potu Kotoa pē ‘e A’u Ki Ai ‘a e Vaitafé”

44

‘Isikeli 43–44; 47

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘ení:

- a. ‘Isikeli 43:1–12; 44:6–9, 23. Na’e hā ha visone ‘o e tempale ‘i Selūsalemá kia ‘Isikeli.
- e. ‘Isikeli 47:1, 6–12. Na’e mamata ‘a ‘Isikeli ki ha vaitafe ‘oku tafe mei he tempalé peá ne fakamo’ui ‘a e toafa mo faito’o ‘a e Tahī Maté.
- f. ‘Isikeli 47:2–5. Na’e fua ‘e ‘Isikeli ‘a e loloto ‘o e vaitafé peá ne ‘ilo’i na’e loloto ange ‘a e vai ‘i he’ene a’a atu ki lotó.
- Ko e hā ‘okú ke ako mei he ‘Isikeli 43:1–12 pea mo e 44:6–9, 23 fekau’aki mo e tempalé?

- ‘I he mata me’a-hā-mai ‘a ‘Isikeli, ko e hā ‘a e ngaahi liliu ‘e hoko ‘i he toafa ‘o Siutá pea mo e Tahī Maté, ‘a ia ‘oku ‘i he fakahahake ‘o Selūsalemá, tu’unga he tafe ‘a e vaitafé mei he tempalé? (Vakai, ‘Isikeli 47:6–12.) ‘E ma’u fēfē ‘a e vai ‘o e mo’uí mei he tempalé ke ne faito’o mo fakamo’ui ‘a e nofo malí? ngaahi fāmili? hotau hakó? pea mo e Siasí?

‘I ho’o ako e fakamatala ‘a ‘Isikeli 47:1, 6–12, ‘e lava ke ke ako mo e Fakahā 22:1–3 mo e 1 Nifai 8:10–11; 11:25. Fakatokanga’i ange ‘a e ngaahi sīpinga tatau ‘oku ‘i he ngaahi kupu’i folofola ko ‘ení.

“Kapau Te u Mate ai, Te u Mate Ai”

Taniela 1; 3; 6; ‘Eseta 3–5; 7–8

45

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘ení:

- a. Taniela 1. Na’e ‘ikai fie kai ‘e Taniela mo hono ngaahi kaungā-me’á ‘a e me’akai ‘a e Tu’i ko Nepukanesá (1:1–16). Na’e tāpuaki’i ‘aki ‘e he ‘Eiki ‘a Taniela mo hono ngaahi kaungā-me’á ‘aki ‘a e mo’ui lelei pea mo e ‘iló (1:17–21).
- e. Taniela 3. Na’e ‘ikai hū ‘a Setaleki, Mēsake pea mo ‘Apitenikō ki he ‘otua tamapua ‘o e Tu’i ko Nepukanesá (3:1–12). Na’e li kinautolu ‘e he Tu’i ko Nepukanesá ki he afi kakahá, ka na’e fakahaofi kinautolu ‘e he ‘Eiki (3:13–30).
- f. Taniela 6. Na’e hanga ‘e he kau tangata ‘a e Tu’i ko Talaíasí ‘o fakaloto’i ia ke fakamo’oni ‘i he lao ke ‘oua na’a toe lotu ha taha ki ha tahakehe ka ki he tu’i pē, ka na’e

lotu ‘a Taniela ia ki he ‘Otuá (6:10–13). Tu’unga he’ene talangata’a ki he laó ni, na’e li ai ‘a Taniela ki he ‘ana ‘o e fanga laioné (6:14–17). Na’e ‘ohifo ‘e he ‘Eiki ‘ene ‘āngeló ke malu’i ‘a Taniela (6:18–23).

- h. ‘Eseta 3–5; 7–8. Ko Motekiaí ko ha kāinga ia ‘o ‘Eseta pea na’e ‘ikai te ne fie punou kia Hāmani (3:1–4). Na’e fakaloto’i ‘e Hāmani ‘a e Tu’i ko ‘Ahasiveló ke fakamo’oni ‘i he lao ke tāmata’i ‘a e Siu kotoa pē ‘i he pule’angá (3:5–14). ‘I he ‘ilo’i ‘e ‘Eseta ‘a e fokotu’utu’u ‘a Hāmani ke tāmata’i hono kakaí, na’a ne foaki ‘ene mo’uí koe’uhí kae kole tokoni mei he Tu’i ko ‘Ahasiveló (4:1–17). Na’e tali ‘e he tu’i ke ha’u ‘a Hāmani mo ‘Eseta ki he katoangá (5:1–8). ‘I he katoangá, na’e fakahā ai ‘e ‘Eseta ‘a e fokotu’u ‘a Hāmani ke tāmata’i ‘a

e kau Siú (7:1–6). Na'e tautau 'e he tu'í 'a Hāmani (7:7–10). Na'e faka'apa'apa'í 'e he tu'í 'a Motekiai pea na'á ne tali mo e kole 'a 'Ēseta ke liliu 'a e lao 'a Hāmani (8:1–17).

'I he kei si'í 'a Tanielá, na'e 'ave pōpula ia mei Selūsalema ki Pāpilone. 'A ia na'e kau fakataha ai mo ha kau talavou Siu lelei ko Setaleki, Mēsake pea mo 'Apitenikō. Na'a nau ako ke loto to'a 'i he 'ao 'o e Tu'í ko Nepukanesá.

Ko 'Ēsetá ko ha fefine Siu ia na'e mo'ui hili 'a Taniela. Hili e mate 'a e ongo-mātu'a 'a 'Ēsetá, na'e ohi leva ia 'e hano kāinga ko Motekiai. Ko ha fefine na'e hoihoifua 'a 'Ēseta, pea na'e hōifua ki ai 'a e tu'í 'o ne fokotu'u ia ko hono kuini. Na'e hoko foki 'a 'Ahasivelo ko ha tu'í ki Peasia pea mo Mítia.

- Ko e hā 'a e me'a na'e fie ma'u ia 'e Taniela mo hono ngaahi kaungā-me'á 'i hono 'oatu 'o e kakano'í

manú mo e uainé? (Vakai, Taniela 1:8–14). 'E tatau fēfē 'a e tala'ofa 'a e 'Eikí kia kinautolu pea mo kitautolu 'o kapau te tau tauhi e Lea 'o e Potó? (Vakai, Taniela 1:15, 17, 20; T&F 89:18–20.)

- Ko e hā 'a e me'a na'e hoko 'i hono lí 'o Setaleki, Mēsake, mo 'Apitenikō ki he afi kakahá? (Vakai, Taniela 3:21–27). Ko hai na'e 'i he afí mo kinautolú? (Vakai, Taniela 3:25). 'E tokoni'í fēfee'í kitautolu 'e he Fakamo'uí 'o ka tau ka tafoki kiате 'i he taimi 'oku tau faingata'a'ia aí?
- Ko e hā ha ngaahi me'a 'oku tau fehangaŋgai mo ia he 'ahó ni 'oku fie ma'u ai ke tau loto lahi 'o hangē ko 'Ēsetá? Ko e hā ha ngaahi tāpuaki te tau ma'u kapau te tau faitotonu neongo 'etau fehangaŋgai mo e faingata'a'?

Laukonga makehé: 'Ēseta 1–2; 6; 9–10.

“Ha Pule'anga, 'a ia 'e 'Ikai 'Auhá 'o Lauikuonga”

Taniela 2

Ako 'a e ngaahi folofola ko 'ení:

a. Taniela 2:1–23. Na'e misí 'a e Tu'í ko Nepukanesá pea na'á ne fekau 'ene kau tangatá ke nau faka'uŋginga'í 'ene misí (2:1–13). Na'e lotu fakataha 'a Taniela mo hono kaungā-me'á, pea na'e fakahā 'e he 'Eikí 'a e misí mo hono 'uŋgingá (2:14–23).

e. Taniela 2:24–49. Na'e fakamatala'í 'e Taniela, ko e misí 'a e Tu'í ko Nepukanesá 'okú ne fakafofonga'í 'a e tu'u mo e tō 'a e ngaahi pulé'anga lalahi 'o e māmani pea 'e tu'u 'i he ngaahi 'aho faka'osí 'a e pulé'anga 'o e 'Otuá, 'o mā'olunga ange ia 'i he pulé'anga kotoa pē.

- Na'e fakamatala'í fēfee'í 'e Taniela 'a e fu'u fakatātā na'e sio ki ai 'a e tu'í 'i he'ene misí? (Vakai, Taniela 2:31–33.) Ko e hā 'oku fakafofonga'í 'e he ngaahi kongokonga kehekehe 'o e fakatātā? (Vakai, Taniela 2:36–43.)
- Ko e hā 'a e me'a 'oku fakafofonga'í 'e he maka na'e tā . . . ta'e kau ai ha nimá? (Vakai, Taniela 2:44–45; T&F 65:2.) Ko e hā e kikite 'a Taniela ki he Siasí 'i he ngaahi 'aho faka'osí? (Vakai, Taniela 2:34–35, 44.) 'E hoko fēfē 'a e kikite 'a Taniela ki he Siasí 'i he ngaahi 'ahó ni, 'a ia te ne fakafonu 'a māmani pea he 'ikai to e 'auhá?

Laukonga makehé: Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 65

Ako ‘a e ngaahi folofola ko ‘ení:

a. ‘Ēsela 1–6. Na’e fakatau‘atāina‘i ‘e he Tu‘i ko Sailosi ‘a e kau Siu na’e puke pōpula mei Pāpiloné mo ne fakaafe‘i kinautolu ke nau foki ki Selūsalema ‘o langa ‘a e tempalé (‘Ēsela 1). Na’e taki ‘e Selupēpeli mo Sesua ha kakai ‘e meimei toko nima mano ke nau foki ki Selūsalema pea kamata langa ‘a e tempalé (‘Ēsela 2–3). Na’e ‘ikai tali ‘a e fie tokoni ‘a e kau Samēliá ke nau kau he ngāue ki he tempalé, pea nau feinga ke ta’ofi ‘a e ngāué, pea tu’u ai ‘a e langá (‘Ēsela 4). Hili ha ngaahi ta’u, na’e feinga ‘a Hakeai mo Sākalaia ke ue‘i ‘a e kau Siú ke faka’osi ‘a e tempalé; ka na’e toe fakafepaki‘i ‘e he kau Samēliá (‘Ēsela 5; vakai foki, Hakeai 1). Na’e fakafo‘ou ‘e he tu‘i ko Sailosi ‘a e laó ke toe langa ‘a e tempalé, pea na’e ‘osi mo fakatapui ‘i he 515 KM (‘Ēsela 6).

e. ‘Ēsela 7–8. Na’e ma’u ‘e ‘Ēsela ha ngofua mei he tu‘i ‘o Peasia ko ‘Atakisekisi ke ne taki ha falukunga kakai Siu ‘o nau foki ki Selūsalema. Na’e lotu mo ‘aukai ‘a ‘Ēsela mo hono kakai pea na’e malu‘i kinautolu ‘e he ‘Eiki.

f. Nehemaia 1–2; 4; 6. I he ‘ilo ‘e Nehemaia ne faingata’a’ia ‘a e kakai Siu ne foki ki Selūsalemá pea ‘oku nau nofo tailiilí, na’á ne kole ai ha ngofua mei he tu‘i ko ‘Atakisekisi ke ‘alu ‘o langa ha ‘ā malu‘i ‘o e kolo ko Selūsalemá (Nehemaia 1–2). Na’e feinga ‘a e fili ‘o e kau Siú ke ta’ofi hono langa ‘o e ‘ā malu‘i. Na’e fai pē ‘e Nehemaia ‘a e ngāué ‘o ‘osi (Nehemaia 4:6).

h. Nehemaia 8. Hili hono langa ‘o e ‘aá, na’e lau leva ‘e ‘Ēsela ‘a e folofolá ki he kakai. Na’e fetāngihi ‘a e kakai mo faka’amu ke nau talangofua ki he mata’itohi ‘o e fonó.

Hili e mate ‘a Nepukanesa ‘i he 562 KM, na’e holo vave ‘a Pāpilone. I he 539KM na’e tō ai ‘a Pāpilone ki he kau Mītiá mo e kau Peasiá, ‘o pule‘i kinautolu ‘e Sailosi (vakai, Taniela 5.) Na’e kehe ‘a Sailosi ia meia Nepukanesa he na’e ‘ofa mo faka’apa’apa ki he tui ‘a e kakai na’e nofo pōpula.

Hili ha taimi si’i mei hono ikuna‘i ‘o Pāpiloné, na’e fakaafe‘i leva ‘e Sailosi ‘a e kau Siu (Isileli) kotoa pē ‘i hono pule’angá ke nau foki ki Selūsalema ‘o toe langa honau tempalé.

Na’e toe foki ‘a e taula’eiki Siu ko ‘Ēselá he 458 KM ki Selūsalema mei Pāpiloné fakataha mo ha falukunga kakai. Na’e ma’u ‘e he Siu ko Nehemaia ‘i he’ene tauhi ki he tu‘i Pāpiloné, ha ngofua ke ne langa ‘a e ngaahi ‘ā ‘o Selūsalemá. Na’e ngāue fakataha ‘a Nehemaia pea mo ‘Ēsela ‘o tokoni‘i ‘a e kau Siú ke lava ‘a e ngāué.

- Ko e hā ‘a e me’a na’e fai ‘e Nehemaia ‘i he talaange ‘e Sanipalate ke tuku ‘ene ngāué kae ‘alu ange ke nau fakataha? (Vakai, Nehemaia 6:1–4). ‘Oku feinga fēfē ha ni’ihi ‘i he ‘ahó ni ke fakafetau ki he kāingalotu ‘o e Siasí ‘i he’enau fai e ngāue ‘a e ‘Eiki? Ko e hā ‘a e me’a ‘oku totonu ke tau faí?

- Ko e hā hono lōloa hono lau ‘e ‘Ēsela ‘a e folofolá ki he kakai? (Vakai, Nehemaia 8:3, 17–18.) Na’e fēfē ‘a e kakai? (Vakai, Nehemaia 8:3, 6, 9, 12.)

Te tau lava fēfē ‘o toe tokanga ange ‘i he’etau lau ‘a e folofolá? Te tau feinga fēfē ke tau lava ‘o manako ‘i

hono lau ‘o e folofolá ‘o hangē ko e kakai ko ‘eni?

Laukonga makehé: Hakeai 1; ‘Ēsela

“A e ‘Aho Lahi mo Fakamanavahē ‘o [e ‘Eikí]”

48

Sākalaia 10–14; Malakai

Ako ‘a e Sākalaia 10–14 pea mo e Malakai

- Na’e kikite ‘i ‘e Sākalaia mo Malakai ‘a e ngaahi me’a ‘e hoko ‘i he ngaahi ‘aho faka’osí. Ko e hā ha ngaahi me’a ‘oku fakamatala ‘i ‘i he ngaahi folofola ko ‘eni?

Sākalaia 12:2–3, 8–9

Sākalaia 14:3–4 (vakai foki: T&F 45:48)

Sākalaia 12:10, 13:6 (vakai foki: T&F 45:51–53)

Sākalaia 14:5 (vakai foki: T&F 88:96–98)

Sākalaia 14:9

Sākalaia 14:12–13; Malakai 4:1–3 (vakai foki: 1 Nifai 22:15–17, 19)

Malakai 3:1

Malakai 4:5–6 (vakai foki: T&F2; 110:13–16)

- Na’e pehē ‘e Malakai ‘oku kaiha’a ‘a e kakai mei he ‘Otuá ‘i he ‘ikai ke nau vahehongofulu mo ‘ave ‘enau foaki (Malakai 3:8–9). ‘Oku mo’oni fēfē ‘eni?
- ‘Oku ‘uhinga ki he hā ‘a e liliu e loto ‘o e ngaahi tamaí ki he fānaú pea mo e loto ‘o e fānaú ki he ‘enau ngaahi tamaí? (Ko hono ‘uhingá ko e fakama’u ke ta’e ngata ‘a hotau ngaahi hakó, ‘a ia ko ‘etau ngaahi tamaí pea mo ‘etau fānaú ‘aki ‘a e mafai ‘o e lakanga fakataula’eikí ‘i he ngaahi ouau ‘o e temipalé, ‘o fakatou’osi ‘a e kakai mo’uí pea mo e maté).
- ‘Oku liliu fēfē ho lotó ki ho fāmilí ‘i he taimi ‘okú ke fai ai ‘a e tohi hohokó mo e ngāue fakatemipalé ma’anautolú? ‘Oku liliu fēfē ho lotó ki ho’o mātu’á, malí pea mo e fānaú ‘i he tala’ofa ‘o e ngaahi fuakava fakatemipalé?

Laukonga makehé: Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 45.

SIASI 'O
SĪSŪ KALAISI
'O E KAU MĀ'ONĪ'ONĪ
'I HE NGAAHI 'AHO
KIMUI NĪ

Takafi tu'á: *Ko hono foaki 'e 'Ana 'ene tama ko Samuelá kia 'Īlai, tá 'e Lōpeti T. Pālati*

Pulusi 'e he Siasi 'o Sīsū Kalaisi 'o e Kau Mā'on'oni 'i he Ngaahi 'Aho Kimui Nī, Sōleki Siti, 'Iutā

©1996, 2001 'e he Intellectual Reserve, Inc.

Mā'u 'a e ngaahi totonu fakalao kotoa pē. Paaki 'i he 'Iunaiteti Siteiti 'o 'Ameliká

Fakangofua 'i he lea faka-Pilitāniá: 1/01

Fakangofua ke Ilii: 1/01

Ko hono Iliu 'o e *Old Testament: Class Member Study Guide*

Tongan

TONGAN

4

02345 92900

6

34592 900